Ára: 200 FORINT

73. évf. 11. szám 2018. június 15.
Támmuz 2. 5778.

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Amrani: Az életünkért küzdünk 70 éve

Ahogyan más európai városokban, Szegeden is feltárják és bemutatják a zsidóság kulturális, ipari és kereskedelmi hagyományait egy pályázat révén – erről is nyilatkozott lapunknak Joszi Amrani, Izrael magyarországi nagykövete.

Szegeden járt a közelmúltban Joszi Amrani, Izrael budapesti nagykövete. Az új zsinagógában műsoros esttel ünnepelték meg Izrael Állam függetlenségének kikiáltását, annak 70. évfordulóján.

Középen Joszi Amrani *Fotó: Török János*

Egyre jobb a kapcsolat

A diplomata az ünnepség előtt lapunknak felidézte a két ország kapcsolatának történetét. 1948. május 14-én jött létre Izrael, és Magyarország rögtön ezután felvette a kapcsolatot vele – majd ezt a Varsói Szerződésben foglaltak miatt megszakította. 1989 óta működik újra együtt a két ország kulturális, idegenforgalmi és gazdasági téren. – A magyar–izraeli kapcsolat egyre jobb, gazdasági és stratégai téren is – magyarázta a nagykövet.

Folyamatos harc

Amrani kitért arra, hogy a függetlenség megünneplésének napján szörnyű dolgok történtek Izraelben. A Gázai övezetbeli összecsapásokban több ezren megsérültek, a halálos áldozatok száma 60 körül volt. Amellett, hogy sajnálatát fejezte ki az elhunytak hozzátartozóinak, kifejtette: – 70 éve alapították meg államunkat, már aznap megtámadtak bennünket arab országok. Azóta is folyamatos harcban állunk. 1948-ban az életünkért küzdöttünk, ahogy ma is, ám biztos vagyok abban, hogy nyerni fogunk. Anno kevesen siettek Izrael segítségére, ma már többen, kivéve pár liberális európai államot – mondta a nagykövet.

Bemutatják a hagyományokat

A nagykövet hangsúlyozta, hogy nagyon fontosak számukra a kulturális kapcsolatok, hiszen a magyar zsidó emlékek mindkét ország történelmének fontos értékei. A zsinagóga belső felújítása kapcsán elmondta, ha kérnek tőle segítséget, azt továbbítja a megfelelő helyre. Egy nyertes pályázat révén programsorozat kezdődik hamarosan Szegeden, feltárva és bemutatva a zsidó kulturális, ipari és kereskedelmi hagyományokat, több kelet-európai várossal közösen. Az emlékek egy részét a turisták számára is láthatóvá teszik, ami hatással lehet a szegedi idegenforgalomra.

Hajó Edina / Délmagyarország

Köszönetünk a kormánynak

Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes és Soltész Miklós, a Miniszterelnökség egyházi kapcsolatokért felelős államtitkára az Országházban fogadta a Zsidó Világkongresszus Budapesten tartózkodó alelnökét és igazgatóját, Robert Singert – tudatta Havasi Bertalan, a Miniszterelnöki Sajtóirodát vezető helyettes államtitkár.

Robert Singer köszönetet mondott a magyar kormány által az itt élő zsidó közösségnek nyújtott sokrétű támogatásért.

Az alelnök kiemelte Magyarország és Izrael jó kapcsolatát – mondta *Havasi,* hozzátéve: *Semjén Zsolt* és *Soltész Miklós* kifejezte a kormány szándékát, hogy a jövőben is segíti a zsidó felekezetek magyarországi tevékenységét.

Singer pedig pozitív várakozással tekint a negyedik Orbán-kormány tevékenységére; a Zsidó Világkongresszus részéről kifejezte maximális együttműködési készségét.

A megbeszélésen részt vett *Heisler András,* a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke is, aki megköszönte az elmúlt négy év támogatásait és együttműködését, kérve annak hasonló szellemben történő folytatását.

Berlinben jártunk

Cseng a telefon. Feleségem felveszi, beleszól: Lebovits lakás. Dr. Braun Vera Berlinből, Lebovits Évát és Imrét keresem, mondja a hívó. Önkéntes vagyok az evangélikus ASF-nél (Engesztelés/Jóvátétel Békeszolgálat Akció). Szeretnénk meghívni önöket a szervezet 60 éves jubileumi ünnepségére.

Így kezdődött, de velünk jött Ági leányunk is, aki a jeruzsálemi Héber Egyetemen tanult, és kiválóan beszél angolul és héberül.

Az ASF-et 1958. április 30-án hozta létre az Evangélikus Egyház Zsinati Ülése. A cél: megmutatni a világnak a náci uralom embertelen voltát, szörnyűségeit, elsősorban amiket a zsidók ellen elkövettek. Megmutatni, hogy a Német Szövetségi Köztársaság állampolgárai demokratikus emberek, és elítélik a nácizmust.

Az első napon a külügyminiszter asszony fogadta a túlélőket egy ebéddel egybekötött beszélgetés keretében. Délután történelmi hajókiránduláson mutatták meg Berlint a Spree folyóról.

Az előadások és tájékoztatások ismertették az ASF szándékait és elkötelezettségét. Fellépés az embergyűlölet ellen. Békét az erőszakkal szemben. Ne felejtsük el a nácik áldozatait. Hova tűntek az elrabolt kincsek? Ne felejtsük el a bűnösöket. Jó kezdeményezés volt az áldozatok nevét rögzítő botlatókő. Gondoskodjunk a lelki sérült holokauszttúlélőkről stb.

Szombaton a túlélők külön-külön találkoztak a kb. 15 főnyi érdeklődővel, és elmesélték életük történetét. Számomra nagy élmény volt ez. Elmondtam, hogy 1944-ben sárga csillagot kellett viselnem, gettóba kényszerítettek. Szerencsém volt, mert Horváth Kálmán százados úr 15 évesen besorozott munkaszolgálatra, és így elkerültem Auschwitzot. Kivezényeltek a keleti frontra, majd visszavonuláskor Kassán 80-ad magammal vagonba raktak, és a burgenlandi Donnerskirchenben lévő lágerbe deportáltak. Itt flekktífuszos lettem, majd Mauthausenben szabadultam fel május 5-én. A közel kétórás beszélgetésen igazi figyelmet és együttérzést tapasztaltam.

A rendezvényen 500 önkéntes és 15 túlélő vett részt az alábbi országokból: Belgium, Németország, Franciaország, Anglia, Izrael, Litvánia, Hollandia, Norvégia, Lengyelország, Oroszország, Csehország, Ukrajna, USA, Magyarország.

A vasárnapi istentiszteletet követően a történelmi egyházak vezetői köszöntötték a jelenlévőket, és további eredményes munkát kívántak. Végezetül Frank-Walter Steinmeier köztársasági elnök beszédével zárult a jubileumi ünnepség. Kijelentette: „A németeknek ma is vállalniuk kell a felelősséget a történelmükért. (…) A népirtás és emberek millióinak megsemmisítése soha el nem múló szégyenfoltja marad Németországnak.”

Lebovits Imre

Körzeti kitekintő

Nagyfuvaros

Sávuot alkalmából a hagyományoknak megfelelően virágdíszbe öltöztettük zsinagógánkat.

Vasárnap *Smuel Glitzenstein* rabbi és felesége, *Sosi* rebbecen az ünnepi szokások részeként általuk készített tejes ételeket tálaltak fel vacsorára a vendégeknek. A kile tagjai jóízűen fogyasztották el a salátákat, süteményeket, tésztákat és palacsintákat.

A második napi Mázkiron is sok hittestvérünk vett részt.

Köszönet *Bánkiné Szegő Máriának, Bognár Zsuzsának, Darvas Györgynek* és *Földiák Tibornak, Czebe Ivánnak,* valamint *Balogh Jánosnak* a zsinagóga feldíszítéséért, továbbá mindazoknak, akik segítségükkel és munkájukkal hozzájárultak az ünnep zavartalan lebonyolításához!

fuvarpress

Új szakgimnázium indul a BZSH fenntartásában

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) támogatásával és a Budapesti Zsidó Hitközség (BZSH) fenntartásában kezdi meg működését a BZSH új Külkereskedelmi Szakgimnáziuma. A röviden „külker giminek” hívott intézmény igazgatójával, Salusinszky Andrással a szakgimnáziumban induló, hiánypótló képzésekről beszélgettünk.

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége megújulásra és nyitásra kész szemléletébe beleillik, hogy a szövetség taghitközségeként működő Budapesti Zsidó Hitközség fenntartásában létrejöjjön egy olyan világi iskola, amely a legmodernebb képzési feltételeket biztosítja hallgatóinak a kor kihívásainak megfelelő szakterületeken – nyilatkozta érdeklődésünkre *Salusinszky András* igazgató, akivel abból az apropóból beszélgettünk, hogy idén szeptembertől megnyitja kapuit egy új Külkereskedelmi Szakgimnázium Budapesten.

Az első évfolyam idén szeptemberben, azaz a 2018/2019-es tanévben indul, a következő szakokon: államháztartási ügyintéző, idegen nyelvű ipari és kereskedelmi ügyintéző, kereskedelmi képviselő, kereskedő, logisztikai és szállítmányozási ügyintéző, műszaki informatikus, pénzügyi termékértékesítő (bank, befektetés, biztosítás), pénzügyi-számviteli ügyintéző, turisztikai szervező és értékesítő, üzleti szolgáltatási munkatárs, vállalkozási és bérügyintéző, valamint vám-, jövedéki- és termékdíj ügyintéző.

A nappali tagozat heti 31 tanórás elfoglaltságot jelent, míg az esti és a levelező tagozaton az órákat tömbösítve tartják, várhatóan heti két vagy három délutáni alkalommal. Nappali tagozaton a következő diákkedvezményeket biztosítják: diákigazolvány, tb-ellátás, családi pótlék, kollégiumi elhelyezés.

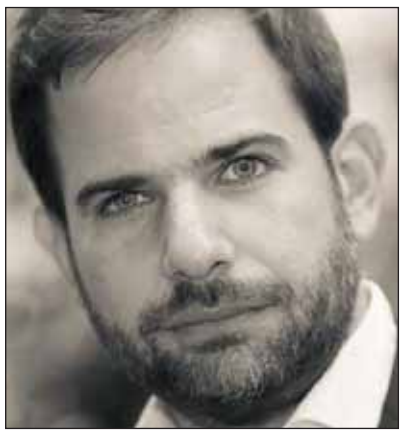

A 39 éves Salusinszky András olasznyelv-tanár, felnőttképzési szakértő, utazásszervező, a Magyar Külkereskedelmi Bank (MKB) egykori vezérigazgatójának, Salusinszky Istvánnak az unokája. Az 1990-ben alapított Studio Italia Olasz Nyelvi és Idegenforgalmi Központ, valamint a felnőttképzéssel foglalkozó Külkereskedelmi Oktatási és Továbbképző Központ (KOTK) vezetője, a Nyelviskolák Szakmai Egyesületének korábbi elnöke, jelenleg alelnöke. A Budapesti Zsidó Hitközség új Külkereskedelmi Szakgimnáziumának igazgatója.

Bővebb információért keressék föl a létesítmény honlapját ezen a címen: www.kulkereskedelmi-szakgimnazium.hu

Salusinszky András elmondta: a *Heisler Andrással,* a Mazsihisz elnökével, *Ács Tamással,* a BZSH elnökével és *Kunos Péterrel,* a Mazsihisz és a BZSH ügyvezető igazgatójával folytatott tárgyalások során alakult ki a szakgimnázium profilja. Mint leszögezte, nem kívánnak a Scheiber Sándor Iskola konkurenseként föllépni, így az említett vezetőkkel abban maradtak, hogy az új tanintézet csakis legalább érettségivel rendelkező diákokat vár nappali, esti és levelező tagozatos képzéseire.

Salusinszky András kiemelte: a – mint fogalmazott: „külker gimiben” – duális képzéseket kívánnak indítani, ami azt jelenti, hogy az elméleti képzés mellett fokozott hangsúlyt helyeznek a gyakorlati oktatásra is, amely minden esetben valós, munkahelyi körülmények között folyik majd. Hozzátette: demokratikus, toleráns szellemiségű intézményként természetesen nyitottak a nem zsidó diákok előtt is, a gyakorlati képzéseket azonban igyekeznek úgy megválasztani, hogy azoknak legyen valamilyen zsidó kötődésük, erősítve ezzel a zsidó közösséghez való tartozás élményét, és támogatva magát a zsidó közösséget is.

Mint mondotta, hangsúlyozottan számítanak azoknak a diákoknak a jelentkezésére; akiket idén esetleg nem vesznek föl egyetemre, hiszen az új szakgimnázium kiváló lehetőség a továbbtanulásra, azon belül idegen nyelvek elsajátítására és piacképes szakképesítések megszerzésére.

K. Zs.

9 770133 350099 18011

Sokszínű zsidóság

A reform

Raj Ferencnek, a Bét Orim Reform Zsidó Hitközség rabbijának hiánypótló írása a hazai reformzsidóság történelmi és vallási mibenlétéről, illetve a reformok és a Mazsihisz közötti együttműködés lehetőségéről.

Mint mindig, most is nagy érdeklődéssel olvastam tisztelt kollégámnak és barátomnak, *Radnóti Zoltánnak*, a Mazsihisz Rabbitestülete elnökének cikkét. Különösen nagy örömömre szolgált, hogy végre hallhattuk egy vezető neológ rabbi meg-

fogalmazásában, hogy „rettenetes belegondolni abba, hogy a reformzsidó mint kifejezés olyanná vált, mint egykor maga a zsidó szó volt. Kérem szépen, mindenkinek, aki most »reformzsidózik«, azért jusson eszébe ez is.”

Az alábbi összeállítással egy hiátust igyekszem pótolni, hiszen oly sok a tévhit és az alaptalan mendemonda a reformzsidósággal kapcsolatban. Íme a tények:

Történelmi áttekintés

A magyarországi reformzsidóság főnixmadárként, saját hamvaiból éledt újjá a huszadik század végén. Ma, 2018 tavaszán, már két reformzsidó hitközség működik Budapesten, a Szim Sálom és a Bét Orim. Az utóbbi, amelynek alapító rabbija vagyok, büszkén tekinti önmagát a rövid életű, de dicsőséges múlttal rendelkező Központi Pesti Reformegylet szellemi örökösének.

Az 1848 tavaszán, a forradalom kezdetén alakult egylet hamarosan hitközséggé is formálódott, és az alapító tagok közül való fiatal, művelt és tehetséges rabbinövendék, Einhorn Ignác (a későbbi Horn Ede, neves nemzetgazdász és helyettes államtitkár) személyében megtalálta lelkipásztorát. Einhorn Ignác, aki a szabadságharcot szívvel-lélekkel támogatta, Klapka tábornok seregében tábori papként működött, majd a forradalom bukása után, 1849 októberében emigrálni kényszerült.

A véletlen játéka, hogy az egylet új rabbijának, Einhorn Dávidnak is ugyanaz volt a vezetékneve, mint elődjének. Einhorn Dávid, aki kora egyik kiemelkedő rabbija volt, mégsem tudta megakadályozni Magyarország első reformzsidó hitközségének feloszlatását, vagyis a pesti hagyományos anyahitközségbe való kényszerített beolvasztását. A kormányhatóságok a reformzsidóságban a forradalom és a liberális eszmék támogatóit látták, ugyanakkor az állam által elismert pesti hitközség vezetői próbálták visszaszerezni a magyar zsidó intelligencia legtehetségesebb és legtehetősebb tagjait, akik elhagyták őket, és a reformhoz csatlakoztak.

A mai napig is eldöntetlen talány a reformbeállítottságú Lőw Lipót rabbi részvétele a kormány által összehívott bizottságban, amelynek kifejezett célja volt Magyarország első reformzsidó hitközségének feloszlatása. Annál is inkább, mert a nagy hírű szegedi rabbi Európa egyik legelső reformrabbijának, az aradi Chorin Áronnak volt hűséges tanítványa és nagy tisztelője. Büchler Sándor, a budapesti zsidóság történetének krónikása, sine ira et studio, harag és elfogultság nélkül megjegyzi: „… a reform-társulat felett azonnal kimondták a halálítéletet, melyet Lőw Lipót, kire a magyar zsidók egyházi statútumainak kidolgozását bízták, alapszabály-tervezetének 245. §-ba foglalt be.”

1852. november 10-én, amikor a Reformegylet születési és házassági anyakönyveit átadták Schwab Lőw pesti főrabbinak, Einhorn Dávid rabbi gyülekezete megszűnt létezni. Einhorn még mintegy két évig Magyarországon maradt, ahol megírta fontos német nyelvű filozófiai munkája, a „Das Princip des Mosaismus” első kötetét. Pár hónappal később kivándorolt Amerikába, ahol az amerikai reformzsidóság máig is sokszor idézett, elismert és köztiszteletnek örvendő vezetője lett.

A következő mintegy 150 évben szervezett reformzsidóság nem létezett Magyarországon, noha az ortodox rabbinikus irodalomban a magyar neológiát sokszor a reformmal azonosították. Megemlítendő, hogy voltak pozitív kísérletek egy reformzsidó egyesület létrehozására, mint például a jeles művészettörténész és muzeológus, Naményi Ernő és barátai 1934-ben alapított Ézsajás Vallási Társasága. Ez az „asztaltársaság” soha nem vált hitközséggé, de tagjai többek között egy reformirányzatú peszáchi Hággádát is publikáltak. A magyar neológ rabbik közül néhányan szimpatizáltak a reformmal, például dr. Rosenberg Sándor aradi, valamint dr. Kecskeméti Lipót nagyváradi főrabbik.

Személyes élményeim és beszélgetések alapján mondhatom, hogy a rabbiképző intézeti professzoraim közül dr. Benoschofszky Imre országos főrabbi, aki vallásbölcsészetet és homiletikát tanított, a reform felé hajlott. Világhírnek örvendő rektorunk, dr. Scheiber Sándor, aki ugyan ragaszkodott a hagyományos liturgiához és elhatárolta magát az imakönyvi újításoktól, teológiai nézeteiben mégis legközelebb állt a reformhoz, és talán ezért érezte amerikai látogatásai során annyira otthon magát a reformzsidó rabbiképző intézet, a Hebrew Union College – Jewish Institute of Religion falai között.

A budapesti Rabbiképző Intézet (a mai ORZSE) Amerikában élő végzettjei közül többen, mint jómagam, reformrabbikként működtek. A teljességre való törekvés nélkül hadd említsünk csupán egy pár nevet: dr. Fábián Tibor, dr. Hevesi Ferenc, dr. Szenes Mihály, dr. Szirtes László.

A reformzsidóság esszenciája

A reformzsidóság fenntartja az Isten és Izrael népe közötti Szövetségbe vetett hitét, melyet az előttünk járó generációktól a folytonosan fejlődő Tóra és a zsidó tradíciók tanításán át örökölt. A reformzsidóság mindezen tanítások és a tikkun olám (a világ megjavítása) élő kifejezésére törekszik. Befogadjuk mindazokat, akik a zsidóságon keresztül kívánják megélni az Örökkévaló által sugallt és a nagy zsidó tanítók által kinyilatkoztatott igazságokat.

Az egyistenhit és az etikai monoteizmus

Az egyetemes zsidóság részeként mi is hisszük és valljuk az Örökkévaló egységét és egyetlenségét, hitvallásunk szavaival: Smá Jiszráél, Adonáj Elohénu, Ádonáj echád.

A Tóra

A Tórát, Mózes öt könyvét a zsidó vallás alapjának tekintjük. Nagy figyelmet szentelünk a Tóra tanulásának, a Tórában megfogalmazott erkölcsi tanítások érvényre juttatásának. Nyitottak vagyunk a Tóra értelmezéseinek hagyományos sokszínűsége iránt, ahogy azt a midrásokban és más kommentárokban is megtaláljuk.

A rabbinikus judaizmus és a háláchá

A reformzsidóság is a rabbinikus judaizmus része. A vallásjogot folyamatosan fejlődő, alakuló és változó intézménynek tekintjük, mely mindig is igazodott az adott társadalmi és politikai környezethez. Erre kiváló példa a 19. században kialakult magyar neológia, a kor haladó zsidósága.

A zsidó életélmény

Közösségünk legfontosabb célja, hogy teljes zsidó életélményhez segítse hozzá tagjait és az érdeklődőket. Programjainkat e céllal szervezzük, figyelembe véve a zsidó naptári ciklust és az emberek életciklusát is: minden héten szombatfogadást tartunk, közösen üljük meg ünnepeinket, teret biztosítunk az egyéneknek és családoknak a fontos életesemények megünneplésére esküvők, névadás, kerek évfordulók alkalmával. Örömük mellett támogatjuk őket a gyászban is.

Gyerek- és ifjúsági programjaink mellett rendszeresen tartunk bár és bát micvákat, illetve felkészítjük ezekre az érdeklődőket.

A tikun olám, a világ jobbá tétele/megjavítása

Valljuk a közelmúltban elhunyt Elie Wiesel szavaival, hogy „a zsidóság a világot nem zsidóbbá, hanem emberibbé kívánja tenni”. Fellépünk a kirekesztő hangok és törekvések ellen, bármely irányból érkezzenek is. Aktívan részt veszünk, más zsidó szervezetekkel közösen is, a rászorulók (menekültek, szegény sorú családok) segítésében.

A tanulás fontossága

Az aktív zsidó élet számunkra a folyamatos tanulást is jelenti. Közösségünkbe a legkülönbözőbb életkorokban kapcsolódtak és kapcsolódnak be tagjaink és az érdeklődők. Számukra biztosítjuk, hogy bármikor megszerezhessék és elmélyíthessék a zsidósággal kapcsolatos ismereteiket. Heti rendszerességű alkalmaink, tematikus tanfolyamaink a Raj Tamás Akadémia keretében is ezt a célt szolgálják (Bevezetés a judaizmusba, A zsidó imakönyv, Tóra-tanulás, hetiszakasz-magyarázatok stb.).

Izrael Állama

A reformzsidóság világszerte támogatja Izrael Államát, szavakkal és cselekedetekkel. Létezik reformzsidó cionista világszövetség (Arzenu World), melynek magyar tagszervezete (Arzenu Hungary) a két hazai reformhitközség tagjaiból alakult.

Rendszeresen megemlékezünk Izrael Állam ünnepeiről, Izraelben járt tagjaink beszámolnak közvetlen élményeikről, kapcsolatot tartunk izraeli reform és más szervezetek tagjaival.

A héber nyelv

A héber nyelvet az egyik legfőbb összekötő kapocsnak tekintjük a világ zsidóságának tagjai között. A liturgia, így az imakönyvünk is, héber nyelvű, viszont a héberül még nem olvasó, ill. nem értő emberek számára fonetikus átírással, magyar, illetve angol fordítással biztosítjuk, hogy követhessék és értsék az imák szövegét. Tagjainkat biztatjuk a héber nyelv elsajátítására, ehhez évek óta rendszeresen hirdetünk tanfolyamokat.

Vallásközi párbeszéd

A Mazsihisz rabbijaihoz, vezetőihez hasonlóan rabbink és számos tagunk aktív résztvevője a vallásközi párbeszédnek.

Javaslatunk

Fentiek jól illusztrálják, hogy mi minden köt bennünket össze. Ezek alapján és szellemében közel két éve javaslatot tettünk a Mazsihisz és a Bét Orim Reform Zsidó Hitközség közötti hivatalos együttműködésre.

Azonnali kezdettel hívjuk meg egymást fontosabb eseményeinkre.

Automatikusan vonjuk be egymást társadalmi fellépéseinkbe, nyilatkozatainkba.

Tartsuk tiszteletben egymás szokásait, felfogását, és ne kritizáljuk egymást nyilvánosan.

Alakítsunk egy közös bizottságot azzal a konkrét feladattal, hogy behatárolt időn belül dolgozzák ki a Mazsihisz és a Bét Orim közötti megállapodás kereteit, feltételeit és szövegét.

Indítsunk tárgyalásokat a Bét Orim Mazsihiszbe való társult tagi felvétele érdekében.

Raj Ferenc rabbi / Kibic

Sztehlo Gáborra emlékezünk

44 éve, 1974. május 28-án halt meg Sztehlo Gábor evangélikus lelkész, a vészkorszak idején sok száz zsidó gyermek megmentője, 1945 után a Gaudiopolis gyermekköztársaság alapítója. Sztehlo Gábor tevékenységéért 1972-ben megkapta a Világ Igaza címet, amelyet az izraeli Jad Vasem Intézet ítél oda azoknak a nem zsidó származású embereknek, akik a holokauszt idején életük kockáztatásával mentették az üldözötteket.

1909. szeptember 25-én született Budapesten. Sopronban végezte el az evangélikus teológiát, majd ösztöndíjjal Finnországban tanult – írja az MTI. 1932-ben szentelték lelkésszé, szolgálatát a nagytarcsai gyülekezetben kezdte meg, ahol finn minta alapján evangélikus népfőiskola szervezésébe fogott 1937-ben. A népfőiskolai mozgalom célja a 4-6 elemit végzett, főként parasztfiatalok továbbképzése volt.

Az ország német megszállása, 1944 márciusa után Raffay Sándor püspök megbízásából, a Jó Pásztor Egyesület keretében kezdte el a zsidó gyermekek mentését. Titokban 32 otthonban szervezte meg elhelyezésüket és ellátásukat a svájci Vöröskereszt támogatásával, és az 1500 gyermek és a róluk gondoskodó 500 felnőtt túlélte a vészkorszakot. Egyikük Oláh György későbbi Nobel-díjas kémikus volt.

Sztehlo Gábor tevékenységéért 1972-ben megkapta a Világ Igaza címet, amelyet az izraeli Jad Vasem Intézet ítél oda azoknak a nem zsidó származású embereknek, akik a holokauszt idején életük kockáztatásával mentették az üldözötteket.

A háború végén sok gyermeknek senkije nem maradt. Sztehlo Gábor az árvákat nem engedte szélnek, továbbra is gondoskodott róluk, de már nem 32 kis, hanem egy nagyobb gyermekotthonban. 1945 tavaszán a Weiss Manfréd család egyik tagja által felajánlott, megüresedett zugligeti villában megszervezte a Pax gyermekotthont, ahol törődéssel, szeretetével próbálta pótolni a pótolhatatlant: a szülői otthon melegét. Az itt élők száma hamarosan 700-800 főre duzzadt, lányok és fiúk, zsidó értelmiségiek és katonatisztek, munkások és hivatalnokok árván maradt gyermekei egyaránt voltak köztük.

Ők hozták létre a Gaudiopolis (Örömváros) gyermekköztársaságot, amelynek demokratikus légköre az ott élők egész életére meghatározó hatással volt. A köztársaságnak saját alkotmánya és törvényei voltak, a vezetőket, beleértve a miniszterelnököt és a minisztertanács tagjait, demokratikusan választották. A diákok nem csak tanultak, ők építették az iskolát és a sportpályát, műhelyekben dolgoztak és gazdálkodtak, saját pénzük volt, amelynek árfolyamát a villamosjegyhez kötötték, még saját vicclapot is kiadtak. A tekintélyelvet ellenző Sztehlo nem vállalt tisztséget, csak tanácsadóként működött. Gaudiopolisnak olyan, később hírnévre szert tett polgárai voltak, mint Horváth Ádám rendező, Orbán Ottó költő, Sárközi Mátyás irodalmár.

Gaudiopolist 1950-ben államosították, majd felszámolták. Sztehlo, akinek semmije nem maradt, az evangélikus egyház öregeket és fogyatékosakat gondozó szeretetotthonait kezdte szervezni, az egyik otthont ő vezette. Családja 1956-ban Svájcba távozott, őt Magyarországon tartotta munkája. Amikor 1961-ben meglátogatta őket, szívinfarktust kapott, és orvosi tanácsra nem utazott vissza Magyarországra, később pedig már nem jöhetett. Lelkészi szolgálatát Svájcban folytatta, 1974. május 28-án bekövetkezett haláláig.

Sztehlo Gábor ihlette Radványi Géza Valahol Európában című filmjét és főszereplőjét, az alkotásban szereplő gyermekek nagy része is Gaudiopolisból jött. A gyermekköztársaságról Szántó Erika készített dokumentumfilmet, majd tévéjátékot. Sztehlo életében a magyar államtól semmilyen elismerést nem kapott, a hatalom nem tudott mit kezdeni vele, mert nem volt kommunista, az egyházak viszont túlságosan szabadelvűnek tartották. Az általa megmentettek és neveltek 1990-ben létrehozták a nevét viselő alapítványt, amely önálló életet kezdő állami gondozottakat támogat.

Elment a Bandi Laci

Halála előtt néhány órával látogattam meg. Édesapja azt mondta neki: Itt a főrabbi úr, valami vicceset fog mondani, ahogy szokta.

Nem mondtam semmi vicceset. Ellenben most mondom el, amit akkor kellett volna...

Köszönöm, Laci, amit érettünk, túlélőkért tettél mint az Élet Menete aktív szereplője.

Köszönöm, Laci, hogy voltál!

Ha egyetlen szóval kéne jellemeznem téged: barát. És ez nagyon nagy ritkaság manapság. Nálad a barátság volt az első helyen! És a segítőkészség ugyanott!

Mindössze 55 évig jártál közöttünk.

kápé

Bemutatjuk a rabbikat: Markovics Zsolt

A Miskolcon tavaly óta szolgáló főrabbi 1967-ben született Budapesten, az Anna Frank Gimnáziumban érettségizett, és innen egyenes út vezetett számára a rabbiképzőbe.

***

Mikor döntötte el, hogy rabbi lesz?

Ez eléggé érdekes volt, ugyanis a budapesti Anna Frank Gimnáziumban már végzős, negyedikes diák voltam, amikor azt kérdezte tőlem valaki, hogy Zsolt, hol fogsz te továbbtanulni? Mire azt válaszoltam, hogy fogalmam sincs.

Ez afféle kamaszos pikírtség volt, vagy tényleg nem voltak elképzelései?

Nem, nem, tényleg nem tudtam, hogy hol szeretnék továbbtanulni. És erre visszakérdezett az az ember, hogy miért nem próbálod meg a rabbiképzőt? S valóban, a rabbiképző annyira természetesnek, sőt magától értetődőnek tűnt számomra, hogy el is mentem Schweitzer főrabbi úrhoz, a rabbiképző akkori vezetőjéhez, és elmondtam neki, hogy rabbi szeretnék lenni. Azt válaszolta, hogy próbáljam meg az első évet, és ha megtalálom náluk a helyemet, akkor folytassam tovább a tanulmányaimat. Szóval fölvettek, és ebben szerepet játszott

Schőner Alfréd főrabbi úr, a későbbi rektor bátorítása és támogatása is. Szerencsére szerettem és élveztem az első évet, rengeteget tanultam, elsajátítottam a hébert, mert a nyelvet gimnazistaként még nem értettem, az Anna Frank Gimnáziumban ugyanis nem volt héberóránk. Még rabbiképzős voltam, amikor be kellett vonulnom a Magyar Néphadseregbe, vagyis a második világháború utáni évtizedekben én voltam az első és egyetlen rabbiképzős diák, aki sorkatonaként szolgált. Ceglédre vonultam be egy teológus századba. A körletben harmincketten voltunk, és ebből több mint húszan teológushallgatók. Szolgáltak ott katolikusok, reformátusok, evangélikusok, baptisták, ferencesek, és én egyedül voltam zsidó. Nagyon érdekes időszak volt, sokat tanultam belőle, mert éjszakába nyúló beszélgetéseket, hitvitákat folytattunk egymással – miközben tüzérek voltunk, és egy 150 milliméteres ágyútarackkal tanultunk lőni. Kivittek bennünket a Varsói Szerződés utolsó hadgyakorlatára is az akkor még létező Szovjetunióba: két hétig valahol Ungvár fölött szállásoltak el bennünket, méghozzá sátrakban, mínusz 42 fokos hidegben.

Abszurd helyzet lehetett...

Az is volt. A körletből emlékszem egy nagydarab, roppant erős, úgy 120 kiló körüli jászberényi fiúra, aki civilben birkózó volt, az ifi válogatott tagja. Igazi magyar paraszti családból származott, nagyon jószívű volt, s igen jóban lettünk. Olyannyira, hogy amikor az egyik katona elkezdett zsidózni, ez a birkózó fiú odament a körletünket fűtő vaskályhához, fölemelte, majd a csukott ablakon keresztül kidobta. Aztán odafordult a sráchoz, és azt mondta neki: ha még egyszer meghallom a szádból, hogy büdös zsidó, akkor úgy jársz, mint ez a kályha. Síri csönd lett a körletben. És a tüzérdandárban nem volt több zsidózás.

Beszéljünk a miskolci hitéletről is! Mióta szolgál ebben a városban?

Nem olyan régen, tavaly augusztusban kerültem ide. 1992-ben avattak rabbivá, ezután Debrecenben töltöttem három évet a helyi hitközségben, majd öt évig a budapesti Páva utca zsinagóga rabbija voltam, 2000-től 2016-ig pedig Szegeden dolgoztam. 2016-ban ismét Budapestre költöztem – mondhatnám, hogy hazamentem, hiszen budapesti vagyok –, és a Dózsa György úti zsinagóga vallási vezetője lettem. A Mazsihisz berkein belül éppen ekkoriban merült föl az a gondolat, hogy Miskolcra újra ki kellene nevezni egy rabbit, és rám esett a választás. Talán azért, mert ami a helyi ismeretségeimet illeti, nem voltam nehéz helyzetben: a debreceni éveim alatt sűrűn jártam át Miskolcra funkcionálni, és kapcsolatban voltam hat-nyolc helyi zsidó családdal. A poszt betöltése egyébként szerintem nagyon is időszerű volt, hiszen ebben a városban utoljára a hetvenes években szolgált – Schück Jenő személyében – saját hitközségi rabbi. Szeretek itt lenni, szeretem a közösséget, és nagyon büszke vagyok a kile tagjaira, hiszen hetente ötször tudunk istentiszteletet tartani. Megvan a minjen minden alkalommal, ami pesti viszonylatban is jónak számít.

A miskolci zsinagógának mekkora a vonzáskörzete, a hívek milyen távolságból járnak ide nagyobb ünnepeken?

A régió zsidósága elpusztult a holokauszt során, emiatt a megye zsidók által korábban sűrűn lakott területein ma már alig vannak híveink és létesítményeink. Akik a miskolci hitközségbe járnak, azok túlnyomórészt tehát helyiek. A közösségünk jelenleg 200-250 főből áll.

Azt tapasztaltam, hogy minden rabbinak megvan a maga kedvenc alakja, figurája a Tanachból. Önhöz melyik bibliai személyiség áll a legközelebb?

Az én személyes kedvencem Jákob ősatyánk, mert ebből az anyja által szélsőségesen elkényeztetett, magába forduló, gyönge kisfiúból sok-sok évnyi kemény munka révén olyan erős, határozott, döntésképes férfi lesz, aki egy éjjel képes megverekedni Isten angyalával. Jákob-Izrael történetében számomra az a tanulság, hogy a döntéseink csakis rajtunk múlnak: az Örökkévaló által fölkínált lehetőségek közül igenis nekünk, saját magunknak kell választanunk. A döntéshez tehát nem elég pusztán a hit, kell hozzá lelkierő is. Ez az az erő, ez az a határozottság, amelyet Jákob megszerez, és csak ezután válhat Izraellé, azaz olyan emberré, akinek a nevében – Izrael – benne foglaltatnak az ősanyáink és ősapáink nevének kezdőbetűi.

Szöveg és fotó: Kácsor Zsolt / Mazsihisz.hu

Mit mondana a főrabbi ma?

Dr. Bernstein Béla egykori nyíregyházi főrabbi 150 éve született. A budapesti rabbiképzőben végzett, Lipcsében avatták filozófiai doktorrá, majd Szombathelyre került. Ott fordította le a Tórát, Mózes öt könyvét „ékes magyar nyelvre", mint egyik méltatója írta.

Aztán megírta *1848 és a magyar zsidók* című könyvét, amelyhez Jókai Mór írt bevezetőt.

1909-ben rabbinak választották Nyíregyházán. Országos hírű tudósként ismerték, tankönyveket, könyveket írt, tanított, kórházat alapított...

A kórház ma is áll.

Aztán 1944 tavaszán eljöttek érte a csendőrök, és amikor csak a Bibliát vette magához, azt mondták:

„Ez kevés lesz, vigyen magával valami holmit is!"

„Ezzel éltem, és ezzel halok meg" – mondta Bernstein Béla nyíregyházi főrabbi.

Mióta tudom, hogy június 3-án itt fogok állni, és szólnom kell a mártírok napján, és ezt már tudom néhány hónapja, azon gondolkodtam, hogy az éppen 150 éve született és éppen 74 éve meggyilkolt dr. Bernstein Béla mit mondana.

Mármint mit mondana, ha ő állna itt.

Ha neki kellene beszédet tartania a holokauszt-emlékmű közelében.

Mit mondana?

Olvasgattam a leveleit, az írásait, például az 1938. október 17-i beszédét, amelyben ő is reméli, hogy Magyarország visszakapja az elcsatolt területeket, és olvastam az *1848 és a magyar zsidók* című könyvét, amelyben Hoffmann Adolf 48-as honvéd hadnagy is benne van, aki Nyíregyháza megbecsült polgára volt ötven évig, a képviselő-testület tagja. És akinek kilenc gyereke közül a legkisebb fia, Hoffmann Artúr a nagyapám volt. Hoffmann Artúr Bernstein Béla főrabbi úrral együtt vált füstté Auschwitzban.

De most nem a nagyapámról van szó, hanem a rabbiról.

Mit mondana most az én helyemben?

Megpróbáltam beleélni magam dr. Bernstein személyiségébe, gondolkodásmódjába, magamévá tenni a szemléletét, az erkölcsét: igyekeztem átlényegülni, amely empátia egyébként minden író munkaeszköze, akár prózát ír, akár drámát: írás közben át kell változni az ábrázolt személlyé.

„Én vagyok Bovaryné" – mondta Flaubert.

Mit mondana most Bernstein Béla?

Amikor már napok, sőt talán hetek óta a rabbi írásaival, gondolataival foglalkoztam, újra és újra őrá gondoltam, magam elé idéztem, képzeletben vele beszélgettem, akkor felvillant elém két szó.

Felhangzott bennem két szó, és láttam Bernstein Bélát, amint kimondja ezeket a hihetetlen szavakat, amelyeket azonban tőle hitelesnek találtam, bármilyen meghökkentő volt is ez számomra.

Bocsánatot kérek!

Ez volt az a két szó.

Bocsánatot kérek!

Igen, ezt mondaná itt és most dr. Bernstein Béla nyíregyházi főrabbi, aki csak egy Bibliát vitt magával, amikor a csendőr érte jött.

Bocsánatot kérek!

„Bocsánatot kérek a magam, a magyarság és az emberiség nevében! Bocsánatot kérek a hetvennyolcvan éve történtekért, jogtalanságért, törvénytelenségért – mondaná ma Bernstein Béla. – És bocsánatot kérek a közelmúltban, a mögöttünk roskadozó hetven évben történtekért, embercsoportok üldözéséért a vallásuk, a bőrszínük, a politikai meggyőződésük, a kultúrájuk, a másságuk miatt. És bocsánatot kérek a ma történtekért, ha a ma, a jelen ismét a gyűlölség, a háborúskodás, az előítélet, a rasszizmus, a gyilkos hazugság jegyében szerveződik itthon vagy bárhol a világban."

Igen, ő ezt mondaná.

És végül Bernstein Béla bocsánatot kérne a holnap történtekért is. Tudom, hogy bocsánatot kérne a jövőbeli atrocitásokért, igazságtalanságokért is, a törvény álcája alatt elkövetett törvénytelenségekért, az üldözöttek üldözéséért, amit mi teszünk vagy amit oktalan utódaink elkövetnek. Bocsánatot kérne, mert a tudós rabbi tudná, hogy abban is vétkesek leszünk, ami történni fog. Mert mi neveltük, mi neveljük a mai embert, a holnapi embert, nem magától lesz olyan, amilyen.

Igen, tudom, hogy Bernstein Béla a jelenért és a jövőért is bocsánatot kérne.

De ezt én már nem tudom megtenni.

Ebben én már nem tudom követni őt.

Nem tudom és nem is akarom.

Soha ne történjen meg, és nem is történhet meg, de én ma már nem a Bibliát venném magamhoz, ha értem jönnének.

Amikor történelmünk dicsőséges és szerencsétlen októberi napjaiban egyik szomszédunk – mert az áradás a szennyet is felhozza a víz tetejére! –, szóval az egyik részeg szomszédunk fenyegető levélkét dobott át hozzánk a kerítésen azzal a szöveggel, hogy „Itzig, nem viszünk Auschwitzig!", akkor a családunk – anyu, apu és a három gyerek – két-három este egy másik szomszédhoz, Tóth cipészékhez menekült éjszakára a Vasvári Pál utcába.

És ott a konyhai dikón, ahol apámmal feküdtem, mellettünk volt a kisbalta. Akkor minden éjszaka ott volt a kisbalta.

Kérem szépen, ezt a történetet jól jegyezze meg, akiben akár a gondolat árnyéka is felmerül, hogy üldözni kellene egy népcsoportot a származása, a vallása, a bőrszíne, a kultúrája vagy bármi más miatt.

És ezért az indulatomért, ezért a szándékomért most én kérek bocsánatot dr. Bernstein Bélától és Önöktől, de így gondolom, így látom helyesnek, és ha Isten ments sor kerül arra, hogy tenni kell bármilyen üldöztetés ellen, így fogok cselekedni. Azaz: cselekedni fogok.

A gyilkosoknak, a gyilkosok kiszolgálóinak, ha a törvény nem sújt le rájuk – ismétlem: ha a törvény nem sújt le rájuk, akkor ne legyen kegyelem.

Vajon a mai, mondom: a mai Bernstein Béla nem ezt mondaná, ha ő állna itt?

MAGYARORSZÁG IGAZÁÉRT!

Templomi beszéd az 5699. év záróünnepén 1938. október 17-én

TARTOTTA: DR. BERNSTEIN BÉLA NYIREGYHÁZI FŐRABBI

Kiadja: a Nyiregyházi Statusquo Izraelita Hitközség.

A mi példánkat látja, a mi eszméinket hallja, velünk lesz a lelke tele, ahogyan mi is telítve vagyunk esetleg az elmúlt korok, emberek téves gondolataival, ártalmas eszméivel, gyilkos indulataival.

Talán igen.

Talán nem...

Köszönöm a figyelmüket, és kérem megértésüket.

Nógrádi Gábor beszéde a nyíregyházi mártír-istentiszteleten.

Forrás: librarius

Hírek, események röviden

– A zuglói körzet pénteki (18.30) és szombati (9.30) istentiszteleteit továbbra is a Scheiber-iskolában tartja (XIV. ker. Laky Adolf utca).

– **Udvaros-sámeszi munkára** megfelelő személy jelentkezését várja a BZSH Újpest-Rákospalota körzete hétköznap 9–13 óra között a +36-20-365-2623-as telefonszámon.

– Füredi üdülés! Idén nyáron június 29-től augusztus 19-ig lesz nyitva a Mazsihisz balatonfüredi üdülője. A kóser étkeztetést biztosító szállásról a Hitközség Szociális Osztályán lehet érdeklődni hétfő, szerda, pénteki napokon, 8-tól 16 óráig. Telefon: 06-1-413-5524, 06-1-413-5571, e-mail: udulo@mazsihisz.hu

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Törökország

Paula Leal da Silva, Portugália ankarai nagykövete a Hürriyet Daily News lapnak adott nyilatkozatában kijelentette, hogy a Törökországban élő mintegy 17.000 szefárd zsidó közül kétezren kezdeményezték a portugál állampolgárság felvételét. A kérelmek nagy részét már elbírálták, a többi pedig ügyintézés alatt van. A közelmúltban elfogadott spanyol és portugál törvények a 15. században elüldözött szefárdok leszármazottainak könnyített módon lehetővé teszik a honosítást. A nagykövet hazája története „sötét fejezetének" nevezte azt a korszakot, amikor a zsidókat száműzték vagy a kereszténység felvételére kötelezték. Kijelentette: „Szívesen fogadjuk a szefárdokat, és a portugál nyelv ismerete sem előfeltétel." Paula Leal da Silva szerint „az öt évszázaddal ezelőtt kiutasított személyek utódaitól nem követelhetjük, hogy beszéljenek portugálul".

Gibraltár

A brit zsidó közösség 115 tagú igazgatótanácsa a közelmúltban Gibraltárban tartotta ülését. *Jonathan Arkush* elnök elmondta, ezzel a gesztussal „csodálatukat és ragaszkodásukat akarták kifejezni a Szikla zsidó közössége iránt". Az ülés napirendjén elsősorban a brit Munkáspártban tapasztalható antiszemita jelenségek szerepeltek. A tanácskozáson felszólalt a különleges státuszú brit terület főminisztere, *Fabian Picardo* is. Jonathan Arkush kijelentette, hogy a zsidók hozzájárultak Gibraltár fejlődéséhez, és az utcákon járva is látható a jelenlétük. A Sziklán több mint hat évszázada élnek zsidók. Hittestvéreink száma 650, ami a lakosság két százalékát jelenti. A kis közösség négy templomot, általános és középiskolát, valamint más intézményeket tart fenn. Idegenforgalmi látványosság a Felső Sziklán lévő régi zsidó temető.

Paraguay

Az Egyesült Államokat követően a dél-amerikai ország is megnyitotta nagykövetségét Jeruzsálemben. Az ünnepségen megjelent *Horacio Cartes,* Paraguay elnöke is. *Benjámin Netanjahu* miniszterelnök üdvözlőbeszédében „Izrael nagy barátjának" nevezte az államfőt, és méltatta a paraguayi kormány magatartását a náci zsidóüldözések idején.

Az első zsidók a 19. század végén telepedtek le Paraguayban. A 20. század elején elsősorban Ukrajnából, Oroszországból és Lengyelországból érkeztek újabb bevándorlók. A liberális bevándorlási törvények miatt 1933–39 között mintegy 15.000, Németországból, Ausztriából és Csehszlovákiából menekült zsidó választotta ideiglenes otthonának az országot. A 6,7 millió lakosú Paraguayban jelenleg mintegy ezer hittestvérünk él, akiknek a többsége askenázi. Átlagéletkoruk 35–45 év. A közösség aktív vallási tevékenységet folytat, és különböző intézményeket, köztük általános és középiskolát tart fenn. Hashavua (A Hét) címmel hetilapot is kiadnak. A fővárosban, Asunciónban zsidó múzeum és holokauszt-emlékhely is található.

Brazília

Ismeretlen támadók felgyújtották a Rio Grande do Sul államban lévő Pelotas 1933-ban épült zsinagógájának a főkapuját és megrongálták belső berendezését. Az épületnél „nemzetközi intifádát" hirdető és más rasszista feliratokat helyeztek el. A hitközség tájékoztatása szerint az elmúlt hat hónapban ez volt az ötödik támadás a templom ellen. A helyi közösség vezetői „a demokrácia és a vallásszabadság megsértése miatt" tiltakoztak a szövetségi hatóságoknál. *Fernando Lottenberg,* a brazíliai hitközségek szövetségének elnöke azonnali vizsgálatot és az elkövetők megbüntetését követelte. A 348.000 lakosú városban jelenleg mintegy hetven zsidó család él. Argentínát követően Brazíliában él a legtöbb zsidó Dél-Amerikában. Hittestvéreink száma mintegy 120.000 fő.

Kovács

Törökország. Paula Leal da Silva: fél évezred után nem kell tudni portugálul

Paraguay. Horacio Cartes, „Izrael nagy barátja" Benjámin Netanjahuval

Brazília. Fernando Lottenberg, a hitközségek szövetségének elnöke az elkövetők megbüntetését követeli

KÖNYV

Magyar zsidók szovjet lágerekben

Kétszeresen is súlyos kötetet tartok a kezemben. Egyrészt tartalma miatt, hiszen a szerző, Botos János gondolatébresztő, hiánypótló ismeretet oszt meg az olvasókkal „Magyar zsidók szovjet lágerekben, 1939–1956" címmel.

Másrészt a 334 oldalas kiadvány nem ágyban fekve olvasandó...

A tartalom egy rövidebb és egy lényegesen hosszabb részt foglal magába. Utóbbi nevekből áll – mind egy-egy felkiáltójel –, ez pedig óriási gyűjtőmunka eredménye.

Mint ismeretes, különböző források majd' kétmillióra teszik a leírhatatlan borzalmak közepette dolgozó elítéltek számát.

A könyv tisztelgés kíván lenni azon magyarországi zsidók előtt, akik megszenvedték a Gulagtáborokat, a hadifogolylágereket, s akik közül soknak jeltelen sírban idegen föld lett a végső nyughelye – olvasható az író bevezetőjében.

S most néhány mondat a lényegről:

1939 őszétől a Szovjetunió elleni hadba lépésig a közös határ lehetőséget teremtett arra, hogy Magyarországról azok, akik a kommunista államról idealizált képet vázoló írásokat elhitték, komolyan vették, a jobb élet reményében, menekülve az üldöztetés elől (pl. zsidók, munkaszolgálatosok), átszökjenek.

Történt úgy is, gyakran nem is hiábavaló kísérletként, hogy a helyi magyar fegyveres erők Kárpátaljáról, Észak-Erdélyből teljes zsidó családokat „tettek át" a határon. Más városokban szó szerint átkergették őket.

Sokan, mintegy ötvenszázaléknyian haltak bele, a többieket tiltott határátlépés okán kényszermunkatáborokba zárták.

Az NKVD (Belügyi Népbiztosság) és 1943-tól a SZMERS (kémelhárító szervezet) a határon átlépőket minden elképzelést felülmúló kegyetlenkedéseknek vetette alá. Cirill betűs adatlapokat vettek fel róluk, s általában 3-tól 15 évig terjedő javítótábori ítéletek születtek teljes vagyonelkobzással. A táborban személyiségüket elveszítették, két betűből és három számból álló kódolt kartotékadattá váltak.

Nos, a kötet hozzáférhető, megvásárolható, lehet emlékeztetni, emlékezni, történelmet-történteket idézni. Nem vidám olvasmány, de ajánlott…

GJ

A KÓDEXÍRÓ

140 évvel ezelőtt, 1878 májusában fogadta el az akkori magyar parlament az 1878. évi V. törvénycikket, az első magyar büntetőtörvénykönyvet, amelyet a mai napig Csemegi-kódexként ismer és emleget jogász és nem jogász. Csemegi Károly akkori igazságügyi államtitkár volt a büntetőjogot kodifikáló tervezet alkotója, előterjesztője. A feljegyzések szerint a T. Ház 1875-től az 1878-as elfogadásig tárgyalta a jogszabályt. Csemegi több mint 100 beszédet tartott az országgyűlési viták során. A kódex tartalmának szövegezéséhez Csemegi a francia, az olasz és a német büntetőjogi forrásokat is felhasználta, hasznosította. 486 paragrafusa volt a törvénykönyvnek és 700 oldalas indokolása. Utóbbi tartalmát kezdettől „értelmezési útmutatóként" is kezelte a hazai büntető jogalkalmazás, ítélkezési gyakorlat. A törvény általános része 70 évig, 1951-ig, a különös része – nyilván időközbeni módosításokkal – 1962-ig volt hatályban.

Ki volt Csemegi Károly?

Anno, a múlt század harmincas éveiben, dr. Hajnal Hugó budapesti ügyvéd írt életrajzi regényt a híres kodifikátorról, aki a Nasch vezetéknevű csongrádi zsidó család gyermekeként látta meg a napvilágot 1826-ban. 1844-től változott a családnév Csemegire. „…az iskolából otthona felé igyekvő zsidó kisdiákot kővel hajtják pajkos diáktársai…" – idézi az említett regényt méltató egykori újságcikk. Egyetemi éveiben elválaszthatatlan barátja, lakótársa volt Korányi Frigyes medikus.

20 éves korában ismerkedett meg Kossuthtal és Deák Ferenccel a fiatal jogász. A 48-as szabadságharc idején Batthyány Kázmér gróf, országos biztos egy gyalogos zászlóaljat és egy század lovasságot bízott rá, és kineveztette őrnagynak. Negyvennyolc leverését követően várfogságra ítélték, aztán besorozták az osztrák seregbe. Onnan egészségügyi okok miatt szabadulhatott. Visszatért Aradra, hogy ügyvédként működjön, azonban az éber hatalom ezt sem nézte jó szemmel, eltanácsolták vidékre: Temesbökényben ügyvédkedhetett. 1858-ban költözhetett vissza Aradra.

„Kodifikáljunk vagy unifikáljunk" címmel írott tanulmányában szenvedélyesen szállt szembe a centralista törekvésekkel, ugyanis a magyar közjogot az osztrák jogrendszerbe kívánta beolvasztani az abszolutizmus. Csemegi a magyar szellemű és önálló jogalkotás híve volt. E nézete, tanulmánya jogászi, kormányzati berkekben közismertté tette. Ennek is tulajdonítható, hogy a kiegyezés utáni első igazságügyi miniszter, Horváth Boldizsár megbízta őt egyebek mellett a bírósági szervezet szabályozását célzó törvénytervezet kimunkálásával. E szabályok alapelveit közvetlenül Deákkal tárgyalta, egyeztette. Az igazságügyi minisztériumban 1868-tól titkárként, osztálytanácsosként, miniszteri tanácsosként dolgozott, 1871-től pedig államtitkár-helyettesként, 72-től államtitkárként. 1872 és 78 között országgyűlési képviselő is volt.

Aktívan részt vett a kiegyezés utáni jogi reformok kimunkálásában: többek között a bírói tevékenységről, felelősségről, az ügyvédi rendtartásról, az ügyészségről szóló jogi szabályozásban vállalt szerepe, tevékenysége is kiemelhető a büntetőjogi kódex mellett.

Az első magyar büntetőtörvénykönyvnek a francia, német, latin, olasz, görög, angol nyelvet is jól ismerő atyja évekig dolgozott a tervezeten, melyet számos előtanulmány, tudományos és parlamenti viták sorozata érlelt, fejlesztett az elfogadásáig.

Már írtunk a Csemegi-kódex tekintélyes, hosszú utóéletéről. És mi lett névadó alkotójával a törvény 1878-as elfogadása után? Nos, kúriai tanácselnöki pozícióba került, bár ő azt remélte, hogy a mű (is) érdemesíti a miniszteri bársonyszékre… Nem így lett.

Az életrajzíró szerint „a legfelsőbb bíróság vezető polcait nem érhette el a magyar jogtudomány halhatatlan…" alakja. Azonban kúriai tanácselnökként is sokat tett hozzá a büntetőjogi ítélkezés gyakorlatához. Szent István Renddel is kitüntették. A budapesti egyetem díszdoktorának választották. Nevéhez fűződik a Magyar Jogászegylet megalapítása, melynek első elnöke volt.

Állítólag sértett, bezárkózott emberként távozott 1899-ben az égi jogrendszer világába Csemegi Károly.

A recenzor feltette azt a – nyilvánvalóan megválaszolhatatlan (mondom én) – kérdést, miszerint volt-e köze Csemegi páratlan karrierjéhez a zsidóságának? Megjegyzi azt is, hogy „a zsidóság nem szokta őt nagyjai közt felsorolni… Legfeljebb a történelmi teljesség kedvéért szerepel történelmi könyveinkben, ha a zsidóság szerepét a magyar szellemi életben kutatjuk." Az említett életrajzi regény méltatója szerint „…a legnagyobb kitüntetés azonban az, hogy Werbőczy Hármaskönyve óta a közvélemény csak a Csemegi-kódexet ismeri megalkotójának nevével összekötve."

140 évvel a büntetőjogi kódex elfogadása után ehhez hozzátehetjük, hogy nehéz lenne összeszámolni, hány jogászhallgató tanulta-magolta a Csemegi-féle büntetőjogszabályokat vizsgára, hány jogásznemzedék hány ezer jogásza alkalmazta a veretes szabályokat jól vagy rosszul… Mindezek ismeretében vagy sejtésében kultúrember nyilván nem firtatja szerintem, hogy melyik népcsoporthoz tartozott a csongrádi Nasch család jogtudós fia… Ja igen, Csongrád városának könyvtára a Csemegi nevet viseli…

Politzer Tamás

IZRAELI SZÍNES

Bevetették a harctéren a világ legdrágább és legmodernebb vadászgépét

Az izraeli légierő a világon elsőként alkalmazta éles bevetésen az F-35-ös típusú lopakodó vadászbombázót, amely a világ legkorszerűbb harci repülőgépének számít – közölte Twitter-oldalán az izraeli hadsereg.

A hadsereg *Amikam Norkin* vezérezredest, a zsidó állam légierejének parancsnokát idézte, aki egy katonai konferencián beszélt erről.

Mi vagyunk a világon az elsők, akik hadműveleti bevetéseken alkalmazzuk az F-35-ösöket – mondta Norkin. – Az egész Közel-Kelet felett repkedünk az F-35-ösökkel. Műveleti képességeink részévé vált.

Mi vagyunk az elsők, akik F-35-ösökkel hajtottunk végre kétszer is támadást a Közel-Keleten, különböző frontokon – tette hozzá a légierő parancsnoka, aki a konferencián bemutatott egy felvételt a libanoni főváros, Bejrút felett repülő F-35-ösről. Norkin nem árulta el, hogy a felvétel mikor készült.

A vezérezredes szerint az F-35-ös rendkívül alacsony radarkeresztmetszete lehetővé teszi, hogy a gép észrevétlenül, mélyen behatoljon az Iránhoz hasonló ellenséges államok légterébe, és kijátssza az olyan korszerű légvédelmi rakétarendszereket is, mint az orosz gyártmányú SZ-300-as, amelynek hadrendbe állítását Teherán márciusban jelentette be.

Norkin nem pontosította, hogy az amerikai Lockheed Martin konszern által gyártott, lopakodó kialakítású gépeket pontosan hol és mikor vetették be.

A dpa német hírügynökség szerint Norkin a hadsereg közlésével párhuzamosan – szintén a Twitteren – a két héttel korábbi, Szíriában végrehajtott izraeli légicsapásokat kommentálta. Az izraeli légierő akkor saját bejegyzése szerint a szomszédos Szíriából a Golán-fennsíkra mért iráni rakétacsapásra válaszolt.

Az irániak 32 rakétát lőttek ki, négyet sikerült lelőnünk, a többi izraeli területen kívül csapódott be – írta Norkin. Hozzátette: az izraeli megtorló csapásokat végrehajtó repülőgépekre több mint száz légvédelmi rakétát lőttek ki.

Izraelnek 2016 decemberében szállítottak le első alkalommal F-35-ösöket. Értesülések szerint a zsidó állam légiereje a típusból ötvenet készül hadrendbe állítani 2024-ig. A három változatban, köztük függőleges fel- és leszállást lehetővé tevő kialakításban is gyártott F-35 az Egyesült Államok egyik legdrágább, s éppen költségei miatt sokat bírált fegyverrendszerének számít. Beszerzése darabonként 100 millió dollárba kerül. **(Forrás: MTI)**

Botrányt okozott a tfilin kigúnyolása

Még Izraelben is képesek valakik a zsidó vallás jelképeit tiszteletlenül ábrázolni.

Az Erec Nehederet (a. m. Csodálatos Ország) című szatirikus izraeli show-műsorban két tfilinnel a fején jelent meg egy színész. A férfi Náftáli Benet oktatási miniszter szerepét játszotta, és a két tfilinnel a néhány nappal korábban az Eurovíziós Dalfesztiválon győzelmet aratott Netá Bárziláj frizuráját imitálta.

„A tfilin mint divatos kiegészítő. Ha ilyen paródia látna napvilágot Európában, mindannyian azonnal antiszemitizmust kiáltanánk” – írta egy felhasználó a közösségi médiában. Benet tanácsadója, Ámicháj Sziboni ezt írta Twitter-üzenetében: „Az Erec Nehederet túlságosan messzire ment. Igazán nagy megvetéssel kell lenni a zsidóság iránt ahhoz, hogy valaki ilyen jelenetet mutasson be. A legtöbb, tfilinen gúnyolódó kép Európában készült, egy olyan korszakban, amit a zsidók nem éltek túl.” Egy másik felhasználó tweetje szerint: „Nem sokkal korábban – 70 évvel ezelőtt – elődeinket élve égették el csak azért, mert kitartottak amellett, hogy tfilinben imádkozzanak. Szégyen látni, hogy hova jutottunk.”

A show-műsorral kapcsolatban számos izraeli vallási és világi vezető is kritikát fogalmazott meg. Izrael főrabbija, Dávid Lau szintén elítélte az incidenst, és azt mondta: „Borzalmas, ha vallási kegytárgyakat gúnyos és bántó módon használnak fel. Elfogadhatatlan, hogy ilyesmit sugározhat az izraeli média, ez nem kultúra vagy szórakozás, hanem a tfilin és más vallási kegytárgyak kigúnyolása, amivel zsidók millióinak tapostak bele az érzelmeibe.” A főrabbi azt is hozzátette, elvárja, hogy a program felelősei elnézést kérjenek, és a jövőben tartózkodjanak a hasonló jellegű anyagok leadásától.

Netánjáhu így oktatta ki a szervezőket: „Senkinek nem szükséges kipát hordania ahhoz, hogy megértse örökségünk és népünk jövőjének kapcsolatát. Ez létünk esszenciája. Ez az, ami megkülönböztet minket, ami megerősít. Szeretem a szatírát, de vannak dolgok, amiket egyszerűen nem teszünk meg.”

Az esettel kapcsolatban megszólalt Juli Edelstein, a Kneszet szóvivője is, és arról beszélt, hogy ő maga hogyan küzdött fiatalon a KGB ellen a saját tfilinjéért: „Amikor a KGB titkos ügynökei elfogtak és elhurcoltak Oroszországban, mindent elvettek tőlem. Csupán egyetlen dolgot sikerült magammal becsempésznem a börtöncellába, és az egy pár tfilin volt. Amikor azt is megpróbálták elvenni, éhségsztrájkba kezdtem. Tudtam, hogy a tfilin nélkül nincs túlélés. Erec Nehederet, vannak dolgok, amiket nem teszünk.”

Suli Muálem-Ráfáeli képviselőnő (Bájit Hájehudi – a Zsidó Otthon) is elítélte a program létrehozóit: „Ha a tfilint ilyen módon szégyenítették volna meg máshol a világon, Izraelben antiszemitizmussal vádolták volna a felelősöket. Ha Irán vagy Törökország lett volna, Izrael hivatalos csatornákon keresztül tudatta volna, hogy ez nem elfogadható, de itt, Izraelben zsidók döntöttek úgy, hogy megtapossák a zsidóságot. Szégyen.”

Az Erec Nehederet producereinek a bírálatokra adott válaszában elhangzott: „A jelenet többek között Netá Bárziláj Eurovíziós Dalfesztiválon aratott győzelmével, valamint az ezzel kapcsolatos közbeszéddel foglalkozott. A résztvevők közül néhányan Netá hajviseletét imitálták, különféle módokon. Nem állt szándékunkban sem inzultálni, sem megalázni senkit.”

A program – bántó vagy illetlen tartalma miatt – korábban is került már viták kereszttüzébe. 2016-ban például a főrabbinátus ítélte el az Erec Nehederetet, mivel egy zsinagógát és egy tóratekercset is lefilmeztek, és a felvételt „szórakoztató célokra” használták fel. Két évvel korábban azért támadták őket, mert Júdea és Somron lakóit olyan módon ábrázolták, mellyel démonizálták őket.

Trumpot ábrázoló érmét adtak ki

A Mikdash Educational Center elnevezésű izraeli szervezet egy Donald Trumpot ábrázoló érmével gondolta meghálálni, hogy az amerikai nagykövetséget Jeruzsálembe költöztetik. Az amerikai elnökön kívül a Szentély-érmére egyéb érdekességek is felkerültek.

Átadták az új amerikai nagykövetséget Jeruzsálemben, miután tavaly decemberben *Donald Trump* amerikai elnök bejelentette, hogy elismeri Jeruzsálemet Izrael fővárosának, és odaköltözteti az Egyesült Államok külképviseletét. A költözést eredetileg 2019-re tervezték, ám Trumpék végül úgy döntöttek, hogy már idén május 14-én megnyitják az új intézményt. Ezen a napon kiáltották ki ugyanis Izrael függetlenségét 1948-ban.

Ezt a két alkalmat kombinálta össze a most kiadott érmén a Mikdash Educational Center (Szentély Oktatási Központ) nevű izraeli szervezet, amelynek célja a lerombolt jeruzsálemi Szentélyről való tudnivalók népszerűsítése. Az érmét ugyanis Izrael megalakulásának 70. évfordulójára adták ki, ennek ellenére azonban az egyik oldalára Donald Trump került, ráadásul Nagy Kurus perzsa király társaságában.

Kurus volt egyébként az, aki 2500 évvel ezelőtt engedélyezte a zsidóknak, hogy visszatérjenek Jeruzsálembe a babilóniai fogságból. Az érmére még néhány címer és a következő bibliai idézet is felkerült: „és utasított engem, hogy építsek neki házat Jeruzsálemben”. Az érme másik oldalán egy olajágat szállító galamb mellett magának a Szentélynek a képe látható.

A szervezet közleménye szerint az érme kifejezi az örömüket és hálájukat amiatt, hogy az amerikai nagykövetség Jeruzsálembe költözik Izrael függetlenségi napja tiszteletére. Szerintük ez Trump azon nyilatkozatának beteljesedése, amelyben az amerikai elnök elismeri Jeruzsálemet Izrael fővárosaként. Kurus pedig a bibliai idézet kapcsán kerülhetett az érmére, vagy fordítva, ez már nem egészen világos.

Az érmét amúgy 50 dollárért (nagyjából 13 ezer forintért) lehet megvásárolni.

A megnyitó kapcsán korábban Trump még azt is belengette, hogy Jeruzsálembe látogat, azonban a Fehér Ház azt közölte, az elnök kihagyja az eseményt.

Kibic

Hazafias szlogent igen, imát nem

Egy izraeli bíróság úgy határozott, hogy a Templom-hegy látogatói kimondhatják az Ám Jiszráél chájt (Izráel népe él) a helyszínen, mert ez egy hazafias szlogen, nem pedig ima.

A Templom-hegyre látogató zsidóknak az izraeli törvény szerint tilos a helyszínen imádkozni. A megállapodást Izrael kötötte, miután megszerezte Jeruzsálem óvárosát az 1967-es háborúban.

A Jeruzsálemi Törvényszéki Bíróság az ítéletet egy *Itamar Ben Gvir* nevű jobboldali aktivista és ügyvéd ügyében hozta, akit a rendőrség 2015 szeptemberében a szlogen elhangzása után elhurcolt a helyszínről, és több órán át őrizetben tartott.

Ben Gvir egy csoport zsidó társaságában látogatott a Templom-hegyre, ahol egy muzulmán asszony megátkozta a csoport egyik tagját, és azt kiabálta nekik: Allahu Akbar (Allah a legnagyobb). Ben Gvir erre visszakiabált neki: Ám Jiszráél cháj, erre azonnal letartóztatták.

A rendőrség törvénysértésre hivatkozva 3 órán át fogva tartotta.

Ben Gvir megtámadta a jogtalan őrizetben tartást, és a bíró az ő javára döntött, mondván: „A [Templom-hegyi] látogatás során és után az »Allah a legnagyobb« volt hallható, és nincs semmi gond az »Izráel népe él« kimondásával.”

A bíró hozzátette, Ben Gvir fogva tartása alaptalan volt, és bírálta a rendőrséget, amiért semmilyen lépést nem tett az ügyvédet és csoportját megátkozó muszlim nővel szemben.

Ben Gvir beperelte mind a rendőrséget, mind a helyszínt őrző muszlim Waqfot diszkriminációt miatt, mondván, hogy ő és zsidók egy csoportja kénytelen volt fél órát várni, mielőtt beléphetett volna a helyszínre, miközben a turistacsoportokat beengedték. A bíró ezt a követelést a rendőrséggel szemben elutasította.

Az ügyvéd azt mondta a Hadashot híreknek, hogy bírósági győzelme „egy ajándék a zsidó népnek Izrael 70. függetlenségi napjának előestéjén”, és reméli, hogy a bíróság következő döntése engedélyezni fogja a zsidók számára is az imádkozást a szent helyen.

ujkelet.live

Izrael az innováció és a kreativitás országa

„A zsidók alapvető tulajdonsága az elégedetlenség” – mondta Simón Peresz, Izrael egykori államfője és többszörös miniszterelnöke. Ez a zsidó állam gazdasági szárnyalásának egyik oka. Izrael kapcsán nemcsak a zsidó–palesztin konfliktusra, a bibliai helyszínekre és a lüktető Tel-Avivra, hanem a startupokra, az innovációra és a kutatás-fejlesztésre is asszociálnunk kellene.

Néhány adat:

• Izrael egy főre jutó GDP-je 37.000 USD, a japán vagy a francia egy főre jutó nemzeti jövedelemmel azonos mértékű. 26. a világranglistán (Magyarország 13.000, 58.; Olaszország 30.000, 27.; Kuvait 26.000, 32.).

• Ez abszolút értékben 320 milliárd USD. A 8,5 millió izraeli tehát nagyobb GDP-t állít elő, mint a 10 millió magyar (132 Mrd), a 20 millió román (204 Mrd), és közel annyit, mint az 55 millió dél-afrikai (344 Mrd) vagy a 95 millió egyiptomi (332 Mrd).

• A gazdaság az 1949-es államalapítás óta – háborúk, terror és válságok ellenére – gyakorlatilag megszakítás nélkül bővül. A 2007 utáni világgazdasági válság sem hozott visszaesést.

• Izrael világelső az egy főre jutó cégalapítások számában.

• A világviszonylatban legjelentősebb tőzsdén, az amerikai NASDAQ-on több izraeli, mint európai céget jegyeznek.

• Izrael a 16. a Világgazdasági Fórum (WEF) Global Competitiveness Report versenyképességi rangsorán. Megelőzi Ausztriát (18.), Dél-Koreát (26.) és Észtországot (29.), Magyarországról (59.) nem is beszélve.

Az utóbbi adatok azt is mutatják, hogy a gazdaság motorja az innováció, a kutatás-fejlesztés. A „startup nemzet” az ország eposzi jelzőjévé vált. Dan Senor és Paul Singer nemzetközi bestsellerükben bemutatják, miként és miért lett az 50-es évek elején még a harmadik világ országainak szintjén álló Izrael innovációs központ.

1. Nem fáj a munka

A zsidó állam a 90-es évek elején, a számítástechnikai forradalommal került a világ élvonalába. A sikersztori azonban előbb, a 20. század hajnalán, a kibucokkal kezdődött. Soha nem élt a népesség több mint 5 százaléka kibucban, mégis ezekben állítják elő az ország élelmiszer-termelésének döntő részét, amely még ma is a GDP 15 százalékát adja. Az első telepesek a rossz minőségű talajjal, a vízhiánnyal, a sivatagokkal vagy éppen mocsarakkal nem törődve, agrárországgá tették a fiatal Izraelt. A pénz önmagában nem segített volna. Munka és kreativitás kellett. Az agrárium területén született az első izraeli világszabadalom is, a ma már a világon mindenhol alkalmazott csöpögtetéses öntözőrendszer (40%-kal kevesebb vízfelhasználás, 50%-kal több termés). A kibucok nem utolsósorban megmutatták, hogy a kommunizmus ezen fajtája mint társadalmi és gazdasági rendszer lehet demokratikus és működőképes.

2. A vita az élet sója

A kibucok működésének alapja a bázisdemokrácia. Minden kérdésben, legyen szó a nyereség felhasználásáról vagy épp egy kerítés újrafestéséről, többségi döntés születik. A határozathozatalt hosszú, heves viták előzik meg. Sokszor felkorbácsolódnak az indulatok. A kisebbségben maradók mégsem érzik magukat személyükben sértve. Nincs ez másképp a vállalati döntéshozataloknál sem.

A vitatkozásnak évezredes kultúrája van. A zsidó vallás legfontosabb könyve, az élet valamennyi területét szabályozó Talmud az Ószövetség évszázadok alatt, viták eredményeként született értelmezése. A modern zsidó vallás középpontjában pedig a Talmud megváltozott életviszonyok szerinti értelmezése körüli viták állnak.

Még a Google gyökerei is az izraelita vallásig nyúlnak vissza. Működésének alapja a talmudiskolákban a 15. században kifejlesztett regiszterrendszer, amelyet a Bibliában való keresés meggyorsítására találták ki.

3. Segítsük egymást, gyerekek!

A zsidó közösség a viták ellenére is összetart. Egy potenciális külföldi befektetővel tárgyaló izraeli nemcsak saját termékének, szolgáltatásának keres vevőt, hanem Izraelt mint befektetési célországot is reklámozza. Lehet, hogy ezzel a konkurenciát is segíti, de hozzájárul hazája fejlődéséhez.

Dögöljön meg a szomszéd tehene is! – na ez az, amiben nem hisznek az izraeliek. Ennek legkézzelfoghatóbb bizonyítéka a „könyv”. Az internet előtti időkben szoktak rá az izraeli turisták, hogy zsidó éttermekben, szállodákban tippeket írjanak az utánuk érkezőknek. A gyűjtemények értékéhez csak hozzáad, amikor egy-egy bejegyzés kapcsán oldalakon átnyúló viták alakulnak ki.

4. Otthon az idegenben

A szerzőpáros Kína példáját hozza: a külföldön tanuló diákok hazájukba visszatérve a gazdaság, illetve a tudomány szolgálatába állítják megszerzett tudásukat, tapasztalataikat, kapcsolati tőkéjüket. A világot behálózó kínai kolóniák pedig a multinacionális terjeszkedés bázisai.

A hazatért külföldön tanulók, dolgozók az izraeli gazdaság sikereiben is fontos szerepet játszanak. Azonban bármilyen meglepő, a diaszpóra zsidósága évtizedekig csak jótékonysági projekteket támogatott Izraelben. Befektetőként csak a 90-es évek informatikai forradalma óta vannak jelen. Egyetlen kivétel a repülőgépipar beindítása volt, amelyben kulcsszerepet játszott egy amerikai zsidó üzletember, Al Schwimmer.

5. Teher alatt nő a pálma

A zsidók szeretik a kihívásokat. Ezt a kibucok és az 50-es évek egy másik sikersztorija is bizonyítja. Amikor még alapvető élelmiszerekből is hiány állt fenn, az autó pedig a legtöbb izraelinek elérhetetlen álom volt, néhány kreatív zsidó rájött, hogy a légi közlekedésé a jövő. Az új repülők viszont méregdrágák voltak. A háborúból visszamaradt gépek felújítására kell specializálódni! Az ötletet tettek követték: David Ben Gurion, Simón Peresz és az említett Al Schwimmer kapcsolataikat felhasználva, a hatóságokat kijátszva kicsempésztek az USA-ból néhány leselejtezett repülőt, hogy ezek bázisán megteremtsék az izraeli légiipart. A részben állami tulajdonú IAI (Israel Aerospace Industries) rövidesen az ország legnagyobb munkaadója (ma 16.000 fő) és az állami költségvetés támasza lett.

6. Tanulni! Tanulni! Tanulni!

Egy kicsi, nyersanyagban szegény országot csak a tudás tehet naggyá – vallották a zsidó pionírok, akik 1918-ban, amikor Izrael Állam még csak Theodor Herzl utópiájában létezett, és Palesztinában utak is alig voltak, egyetemet alapítottak Haifában.

Napjainkban az OECD-országok közül Izraelben a legmagasabb, 45% a diplomások aránya és az egy lakosra jutó mérnökök száma. De tudják, a felsőoktatás minőségi és nem mennyiségi kérdés. A 8,5 milliós országban csak 8 egyetem működik. Viszont ezek közül 4 a világ, 7 pedig Ázsia 100 legjobbja közé tartozik (Magyarországon 36 egyetem van. A top 100-ban egyik sem szerepel).

Ha a tudás alapú társadalomról van szó, Izrael nem sajnálja a pénzt. Egyetlen ország sem fordítja költségvetésének nagyobb hányadát kutatás-fejlesztésre, mint a zsidó állam.

7. Fegyverbe!

A szerzőpáros döntő szerepet tulajdonít az izraeli társadalom talán legfontosabb intézményének, a hadseregnek. Az izraeliek sorkatonai (nők 31, férfiak 36 hó) és tartalékos (1 hó/év nőknél a 21., férfiaknál a 42. életévig) szolgálatot teljesítenek. A sorkatonáknak a palesztin területeken olykor még békeidőben is éles bevetéseken kell részt venniük. Pillanatok alatt kell dönteniük saját életükről és másokéról. Kreatív megoldásokat kell találniuk váratlan problémákra mostoha körülmények között. Aki így szocializálódik, a gazdasági életben sem lesz döntésképtelen. A startupok sikere és az Izraelben mindig jelen lévő fenyegetettség között Simón Peresz is összefüggést látott: „A kreativitás nem egy ország vagy népessége nagyságával, hanem a fenyegetettsége mértékével egyenesen arányos.”

8. Összeolvad a társadalom

A hadsereg társadalmi olvasztótégely is. Majd minden csoport jelen van. A legkülönbözőbb körülmények közül jövők lesznek bajtársak. Az előmenetelnél nem számít a származás, a családi, vagyoni háttér, csak a teljesítmény. Nem véletlen, hogy az izraeli társadalom két, egymástól talán legtávolabb álló csoportja, az ortodox zsidók és az arab izraeliek, akik nem sorkötelesek, alig részesül a gazdasági sikerekből. Elsősorban mert hiányzik a – legjobban a hadseregben megszerezhető – kapcsolati tőkéjük.

9. Hierarchia – az meg micsoda?

Az izraeli táradalomban és gazdaságban csekély a hierarchia jelentősége. Ebben nagy szerepe van a tartalékos szolgálatnak. Hisz a társadalomban elért és a hadseregben betöltött státusz gyakran elválik egymástól: évenként egy hónapra vagy mozgósítás idején hosszabb időre is a szobafestő a bankigazgató feljebbvalója lehet.

Az alá-fölé rendeltség relativitása kihat a haderő szervezetére is. A vezérkar kicsi. A döntések többségét helyben, az érintettek hozzák. Ráadásul az elöljáróknak folyamatosan igazolniuk kell rátermettségüket. A parancs is lehet kritika tárgya, a sorozatos rossz döntések pedig elmozdításhoz vezetnek. Nincs még egy ország a világon, ahol a katonai döntéseket rendszeresen nyilvános vizsgálóbizottság elemezi, amely tanulságokat – akár személyi jellegűeket is – von le. Attól, hogy valaki feljebb van a ranglétrán, még nem biztos, hogy mindig jól dönt; határozatait nem kell vita nélkül tudomásul venni – ez egy szemléletmód, amely a vállalatok működését is áthatja.

Egy érzékletes példa: a kávét mindig az főzi, aki a legközelebb ül a kávéfőzőhöz. Akár a tábornok a közlegénynek vagy a vezérigazgató a titkárnőnek – így racionális.

Idekívánkozik az összehasonlítás Dél-Koreával. Itt szintén nagy a hadsereg szerepe, és állandó a fenyegetettség. Sikeres a gazdaság, de kockázati tőkét vonzó képességben nem vehetik fel a versenyt Izraellel. Ennek a szerzőpáros szerint két oka van: 1) Az ázsiai társadalmak harmóniára törekszenek. Hiányzik a vitakultúra. 2) Fontos a hierarchia. Ritka a demokratikus döntéshozatal. A felettes nyilvánvalóan hibás döntését sem lehet megkérdőjelezni.

10. A pimasz mindenségit!

„Hücpe” – nehezen lefordítható héber kifejezés, a két szerző egy viccel írja körül: „Elnézést, megkérdezhetem, mit gondolnak a húshiányról? – amerikai: Mi az a hiány? – szovjet: Mi az a hús? – kínai: Mi az a vélemény? – izraeli: Mi az, hogy elnézést?”

A „hücpe” tehát annyit tesz, pimaszság, bárki bármikor bárkit kritizálhat. Egy fontos zsidó tulajdonság, ami a hierarchia nemtiszteletével függ össze. Az utcán, amikor egy ismeretlen gyereknevelési vagy kutyatartási jótanácsokat ad, vagy családi összejövetelen, ahol mindenki beleszól a másik életébe, idegesítő. Egy vállalati brainstormingnál *(ötletbörze – a szerk.)* viszont aranyat ér.

11. A lónak négy lába van...

A bukás nem jár társadalmi megszégyenüléssel. Aki nem játszik, az nem is nyer – ez az izraeli szemlélet. Ilyen légkörben igazán szabadon szárnyalhat a szellem. Egy újabb különbség, amiért az ázsiai sikerországok az innováció és a startupok területén hendikeppel indulnak.

12. Nincsenek határok

A hadsereg fontos szerepet tölt be az iparban is. A sorkötelesek nem a laktanyák fókázásával vesztegetik az időt. A fegyveres erők a sorkatonák és a hivatásosok fizikai, illetve szellemi erejére támaszkodva kutatnak, fejlesztenek, gyártanak. Az innovációt később a gazdaság szolgálatába állítják. Így az elektromos autók elterjedését lehetővé tenni hivatott akkumulátorcserélő állomásokon a vadászgépek bombakioldójának technológiáját használták. (Jóllehet az ezen – egyébként ígéretes – technológiát világszerte elterjeszteni szándékozó Better Place cég végül csődbe ment.) Interdiszciplináris – az izraeli siker egy újabb oka. Egyszerűen hangzik, sok országban mégsem működik. Hiányzik hozzá a kreatív gondolkodás és a szervezeti rugalmasság.

13. A lét a tét

Az elektromos autózás példája kapcsán vissza kell kanyarodnunk az izraeli mindennapokat átható, a kreativitást serkentő állandó fenyegetettséghez. Ugyanis az olajfüggőség csökkentése a zsidó államban elsősorban nem környezetvédelmi, hanem nemzetbiztonsági kérdés. Hisz az olajat számukra ellenséges vagy kétes stabilitású arab országoktól kell venni. A pénz közvetve a terrorizmust is finanszírozza. Nem meglepő, hogy nagyobb odaadással kutatnak az alternatívák után, mint ha „csak” a jegesmedvék megmentését tekintenék a tétnek. Persze ez téves elképzelés: klímavédelem ide vagy oda, az idővel lassan, de elkerülhetetlenül szűkülő olajellátás annál inkább fogja az alternatívákban nem gondolkodó, elkényelmesedett importőr országokat sújtani. Aki kimarad, lemarad...

A hadsereg társadalmi olvasztótégely is

14. Politika a gazdaság szolgálatában

Az izraeli politikusok szolgálják, és nem ellenőrzik a gazdaságot: 1) Személyes kapcsolataikat felhasználva lobbiznak az izraeli cégekért. Simón Peresz például nemzetközi összeköttetéseivel érte el, hogy egy startupos a legnagyobb autógyártók vezetőinek prezentálhassa az elektromos autózást forradalmasító ötletét. 2) Állami ügynökségeken szakmai és nem politikai alapon járulnak hozzá az export finanszírozásához és a külföldi (kockázati) tőkebefektetések támogatásához. 3) A jogszabályok nem bürokratikus akadályokat állítanak, hanem megkönnyítik a cégalapítást és a működést.

15. A jég hátán is megélni

Az évezredes hazátlanság és üldözés alkalmazkodóvá tette a zsidókat. Igazodás más kultúrákhoz, mostoha körülményekhez, új környezethez – a múltban a túlélés, ma a gazdasági sikerek záloga. Ezért vannak az izraeli befektetők az elsők között a rizikós régiókban, mint például a 80-as évek elején Kínában, vagy napjainkban az instabil afrikai országokban.

16. Dafke!

Nincs víz? Az ország nagy része sivatag? Csak azért is termelni fogunk! – mondták a pionírok. Háborúk? Külföldi támadások? Terror? Csak azért is idehozzuk a befektetőket! – mondják a leszármazók.

A veszély ma már nem riasztja el a befektetőket. A lebombázott gyárat újjá tudjuk építeni, viszont az izraeli szellemi tőkét nem tudnánk pótolni – mondják a Google, Intel, Microsoft és más óriáscégek vezetői, és sorra nyitnak termelőüzemeket. Az izraeliek pedig igyekeznek rászolgálni a bizalomra. Az Intel – amely sikerei nagy részét a mikrocsiptől a kétmagos processzoron át a routerig az izraeli innovációnak köszönheti – a 90-es öbölháborút megelőzően nyitotta meg első izraeli gyárát. Mialatt Szaddám Huszein Scud-rakétákkal lőtte az országot, zavartalanul folyt a termelés; az izraeliek gázmaszkban folytattak videokonferenciát az amerikai kollégákkal – csak azért is megmutatjuk, Izraelben befektetni jó döntés!

De még nem sikerült elegeket meggyőzni. A startupok sokszor eladják ötleteiket. A világ legfontosabb technológiai cégeinek többsége vett már izraeli startupot. Kétségtelenül siker. Az árnyoldal: az eladott ötletek nagy része külföldön kerül termelésbe, nem az izraeli reálgazdaságot erősíti.

Sok startup maga is termelésbe kezdene, de nincs tőkéje, hitelt pedig nehéz felvenni. Ugyanis fejletlen az izraeli pénzügyi szektor! A fejlődést a szigorú állami szabályozás gátolja. Így például a banki saját és a hitelként kihelyezett tőke aránya 1:5-nél nem lehet rosszabb. Összehasonlításul: ez sok amerikai banknál 1:50 volt a pénzügyi válság előestéjén. A szigor viszont megóvta Izraelt a 2007 utáni pénzpiaci válságtól. Persze a reálgazdasági hatások begyűrűztek, hisz Izrael exportorientált és a külföldi tőkétől függő ország. Igaz, a recessziót sikerült elkerülni.

17. Welcome to Israel!

A szerzők a bevándorlást és velejáróit, kultúrák, élettapasztalatok, világnézetek keveredését, az érkezők szükségképpeni alkalmazkodóképességét és nyitottságát is az izraeli kreatívok sikere mögött látják. Valóban, a 90-es évek elején érkező több százezer jól képzett oroszországi zsidó nélkül nem válhatott volna Izrael informatikai központtá. A zsidó állam tényleg a bevándorlók országa. 1949 és 1994 között 2,5, 2000-ig pedig további 1 millióan telepedtek le. Az elmúlt esztendőkben csökkent ugyan a bevándorlók száma, de így is eléri az évi 20-30 ezret.

A szerzőpáros liberális bevándorlási politikát ajánl más országoknak is. Azt azonban nem veszik figyelembe, hogy bár az Izraelbe érkezők korábbi életkörülményei, tradíciói nagyon különbözőek (van köztük etióp analfabéta és moszkvai professzor), mégis van egy nagyon fontos kapocs: mind zsidók. Ha másokról van szó, az izraeli bevándorlási politika világviszonylatban az egyik legszigorúbb. Ráadásul az alija keretében érkezőknek sem zökkenőmentes az integrációjuk. Hiába a nagyvonalú állami indulási segítség (nyelvtanfolyam, anyagi támogatás), sok orosz bevándorló párhuzamos társadalomban él, az afrikai zsidók tudásának izraeli szintre hozatala pedig generációs kihívás.

Petrus Szabolcs / Könyvtacskó blog

APRÓ-HIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Festést, tapétázást, kőműves- és egyéb építőipari munkát vállalok. 06-70-216-0234.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, névjegykészítés, diplomakötés, könyvnyomtatás a Mammut III. em. 312-es üzletben és a Balogvár u. 1. alatt. Messinger Miklós, +36-20-934-9523, rcontact@t-online.hu.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. 06-70-505-5620, www.jungoras.hu

Kastélyok berendezéséhez vásárolok festményeket, **ezüsttárgyakat,** étkészletet, cukordobozt, tálcát stb., Kovács Margittól kerámiákat, herendi porcelánokat, régi álló-, fali-, asztali órákat, bútorokat, márványszobrokat stb. Teljes hagyatékért első vevőként a legmagasabb árat fizetem készpénzzel. Értékbecslés díjtalan. 06-20-280-0151.

GÁBOR ESZMERALDA becsűs-műgyűjtőnő múzeumok számára is készpénzért vásárol festményeket, bútorokat, ezüsttárgyakat, evőeszközöket, aranyakat, szobrokat, porcelánokat. Kiszállás díjtalan: 06-30-898-5720.

MAGÁNNYOMOZÁS

FELSŐFOKON!

* * *

KOBA DETEKTÍVIRODA:

06-70-647-7766,

www.kobadetektiv.hu

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: mondAt Kft., www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László
ISSSN 0133-1353

Őgazdagsága Wahrmann Mór

Egy volt katonacimborám meghívott egy pofa sörre a hetvenes években. Bár néhány száz méterre laktam akkor a sarki ivászati szentélytől, csak ott és akkor tudtam meg, hogy az ivót a környék kocsmázói – kocsmázó apáik, nagyapáik emlékezete alapján – Wahrmann Bárnak hívták. A haver felvilágosított, hogy a Wahrmann név nem a gebines csaposhoz tartozik, és nem a „Mit susog a fehér akác” kezdetű nóta esti kurjongatójának a művészneve, hanem itt lakott a környéken valaha egy dúsgazdag zsidó ember, s őróla kapta a nevét az ivó…

Már régen tervezem, hogy megírom, nem így volt. A kocsma *utcája* viselte egykor Wahrmann Mór nevét, mígnem az utak, utcák és terek elnevezésének megváltoztatása tárgyában 1944. december 5-én a Vajna Gábor m. kir. belügyminiszter sk. által kiadott 960/1944. B.M. sz. rendelet „kikeresztelte” a nem árja utcanevet. (Valaki mondja már meg nekem, hogy ki volt akkoriban a magyar király, akire hivatkozva jogszabályok százai születtek, és a felség tudott-e minderről, s mitől volt akkoriban egy miniszter vagy bárki és bármi más m. királyi?) Máig Victor Hugo „a mi utcánk ó be szép” neve – ezzel viszont semmi gond.

Wahrmann Mór neve, portréja 1992-ben visszatért a közelbe: a Victor Hugo végén (Pozsonyi út 53.) a Pozsonyi úttal találkozó kis beszögellés kapta a Wahrmann Mór köz nevet, a névadó pedig egy emléktáblát.

Valóban kiemelkedő üzleti szereplő volt, Deáknak is tetszett az a törekvése, hogy a magyar gazdaságot függetleníteni kellene az osztráktól. Nem szaporítom a leütések számát, mert a neten igen részletesen sorolják az egykori nagyvállalkozó, pénzügyi guru, gőzmalom, gépgyár, vasfinomító, pénzváltó, kereskedelmi akadémia és iparkamara, bankok tisztségviselője, alapítója, szabolcsi, Hajdú megyei, Csepel-szigeti földbirtokos, Deák-párti politikus, képviselő városegyesítést (Pest, Buda, Óbuda) indítványozó szerepét, művészetkedvelő és -támogató érdemeit, sikereit.

Azt olvastam, azért támogatták a Deák-pártiak, hogy Wahrmann Israel (1794–1826) egykori főrabbi, az első pesti nyilvános zsidó iskola alapítója unokájának, Mayer Wolf sikeres textilkereskedőnek a fia, Mór képviselő legyen, mert ő volt „a kereskedelmi érdekképviselet és a zsidó emancipáció megtestesítője”. Az első zsidó képviselőt a lipótvárosi választási körzetben 1869-ben választották meg. Eztán még több ciklusban is.

Tetszik a neki tulajdonított mondat: *„Az nem igazi hazafi, ki felekezetéhez nem ragaszkodik, az nem jó polgár, ki felekezetét elhanyagolja.”*

Nemcsak közterület és emléktábla őrzi a nevét. A mai Andrássy út – egykor Sugár út – 23. szám alatti, Wahrmann-palotaként ismert tetszetős házat ő építtette. A család svábhegyi villáját is jegyzik a várostörténészek. Élete utolsó szakaszában az Akadémia utca 3. szám alatti ház emeletén lévő lakásában élt. (Nézzenek oda, ebben az irodaházban dolgoztam én is 15 évig...)

Leánya, Regina (Renáta) nevét is emlegetik a nevezetes épületek történetírói. Ferenc József a millenniumra készülődve, biztatta a magyar előkelőségeket, gazdagokat, hogy alkossanak, prezentáljanak maradandót, például impozáns épületeket. Nevezett Wahrmann lány – nagy valószínűséggel atyja pénzügyi segítségével – a Prónay családtól 1892-ben megszerezte tóalmási birtokuk egy részét, s ott építtette a ma is látható kastélyt, amely később az Andrássyaké lett.

Szerintem a legtöbb magyar láthatta ezt a kastélyt. Ha nem is személyesen, de mozivásznon. E kastélyban hangzott el az a legendás, poénos mondat, amit így ismerünk: „Az oroszok már a spájzban vannak.” Ugye ismerős? Albert, a lakáj (Major Tamás) mondta ezt a Tizedes meg a többiek című, 1965-től máig sikeres és máig nézett filmben. Csak a rend kedvéért, néhány főszereplő: a tizedes Sinkovits Imre; Gálffy katonaszökevény zászlós Darvas Iván; a szökött muszos és kommunistabarát Pálos György; a nagyon-nagyon éhes és étkes SS-tiszt Márkus László volt.

Visszakanyarodva Wahrmann Mórhoz, idézek egy róla (is) szóló anekdotát: a tiszaeszlári „ügy” utáni időben a képviselőházban Istóczy Győző (a világon első antiszemita párt alapítója, a magyar fajvédelem úttörő atyja) állítólag megkérdezte Hermann Ottó természettudóst, függetlenség párti képviselőt, hogy a T. Házban szerinte kinek van a legturánibb koponyája. Hermann rámutatott egy kopasz képviselőtársára. Istóczy tovább érdeklődött, hogy ki az a kerek fejű kopasz. Wahrmann Móric, felelte Hermann diadalmas mosollyal... Lehet, hogy e mendemonda forrása az a néhány sor, amely a Pesti Hírlap nekrológjában olvasható: Wahrmann „koponyájáról egy akadémiai felolvasáson Pulszky Ferenc azt mondta, hogy az az egyetlen ősmagyar típusú koponya az országban”.

Hogy el ne felejtsem: Istóczyval párbajozott is Wahrmann. Egyikőjük sem sérült meg. Szintén a zsidófalóhoz kapcsolódó emlékezet: azt ajánlotta, hogy a zsidókat telepítsék ki Jeruzsálembe. Wahrmann baráti körben így reagált erre: „A terv nem rossz, s nincs kifogásom ellene. De kikötöm, hogy én itt maradok köztetek jeruzsálemi következtén.”

E lap hovatartozását szem előtt tartva kiemelem, hogy Wahrmann Mór felekezeti vezető is volt: 1868-ban az Országos Izraelita Kongresszus alelnöke, 1883-tól pedig hitközségi elnök. Utóbbi tisztségében együtt dolgozott Goldziher Ignác titkárral. Nem nagyon rokonszenveztek egymással. A titkár az elnököt „őgazdagságának” nevezte...

1892. november 26-án éjjel hunyt el az emancipációs törvény utáni időszak első zsidó országgyűlési képviselője Akadémia utcai lakásán. Előtte való nap még Jókai Mór és Falk Miksa képviselők mellett ült a parlamenti ülésteremben.

Politzer Tamás

Halálozás

Életének 103. évében, nagy részvét mellett búcsúztatták el gyermekei és rokonsága Peisach Ábrahámné született Taub Jolánt. A ravensbrücki koncentrációs táborban elvesztette húgát, Évát, a munkaszolgálatban testvérét, Imrét. 46 éves korában két gyermekkel özvegyen maradt. Küzdelmes életében hű maradt a zsidó tradícióhoz, ezért méltán örvendhetett Londonban élő unokája, Dani bár micvájának itt, Budapesten. Lánya, Éva önfeláldozóan ápolta, és vele volt utolsó napjáig. Temetésére eljöttek gyermekei, Éva és Imre, unokaöccse, prof. Frank Füredi Londonból, valamint Torda István újságíró és családja. A gyászbeszédet és az imát a család régi barátja, Polnauer Sándor berni főrabbi mondta. Legyen emléke áldott!

IMAIDŐK

Templomok	Péntek este Jún. 22.	Szombat reggel Jún. 23.	Péntek este Jún. 29.	Szombat reggel Jún. 30.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	18.30	9.30
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Scheiber S. u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.35	8.00	20.35	8.00
Alma u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	19.00	9.30	19.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.00	18.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	20.35	9.00	20.30	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		9.30		9.30
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	18.00		18.00	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	20.55	8.00	20.55	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	20.55	8.00	20.55	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Fürdő u. 1.)	18.30	8.30	18.30	8.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Június 22. péntek	Támmuz 9.	Gyertyagyújtás: 8.27
Június 23. szombat	Támmuz 10.	Szombat kimenetele: 9.48
Június 29. péntek	Támmuz 16.	Gyertyagyújtás: 8.27
Június 30. szombat	Támmuz 17.	Szombat kimenetele: 9.47

Mártír-istentiszteletek 2018

Június 17.

Cegléd	09.30	Zsinagóga
Nagykőrös	11.00	Temető
Szolnok	14.00	Zsinagóga
Szécsény	11.00	Temető
Esztergom	11.00	Temető
Gyöngyös	11.00	Temető
Székesfehérvár	11.00	Temető
Kápolnásnyék	15.00	Temető
Tata	10.00	Temető
Tatabánya	13.00	Emlékhely
Sátoraljaújhely	14.00	Temető
Debrecen	10.00	Temető

Június 19 kedd!!!

Vác	10.00	Temető

Június 24.

Veszprém	10.00	Városi emlékmű
Békéscsaba	15.00	Temető
Karcag	11.00	Temető
	12.00	Zsinagóga
Gyula	12.00	Temető
Dombóvár	14.00	Temető
Kaposvár	11.00	Temető
Dél-Pest	9.30-tól	Soroksár, Pesterzsébet, Csepel temetők
Hódmezővásárhely	17.00	Temető
	18.00	Zsinagóga

Július 1.

Szekszárd	10.30	Műv. Ház.
Jászberény	11.00	Temető
Szeged	10.00	Volt gettó
	11.00	Zsinagóga
Tapolca	13.00	Volt gettó fala
	14.00	Temető
Pécs	10.30	Temető
	12.00	Zsinagóga
Szombathely	11.00	Zsinagóga
Sopron	11.00	Temető
Újpest, Pestújhely, Rákospalota	18.00	Újpesti zsinagóga
Keszthely	11.00	Zsinagóga

Július 8.

Pápa	16.30	Zsinagóga

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérjék figyelemmel, mert változás lehetséges.

A zsidó sport nagy ünnepe lesz

Már lázasan folynak az előkészületek a jövő nyárra tervezett Maccabi Európa Játékokra, amelynek házigazdája – először a zsidó sport történetében – Budapest lesz. A Maccabi VAC sportegyesület az MTK-val karöltve felelőse a versenyeknek. Felelőse annak, hogy a több ezer zsidó sportoló és kísérőik mindent megkapjanak, hogy jól érezzék magukat, sikeresek legyenek. Arról kérdeztem Jusztin Ádámot, a Maccabi VAC elnökét, hogy hol tartanak a szervezésben, az előkészítésben, a felkészülésben.

– Mondhatom, sűrűn telnek a napjaim – kezdi beszélgetésünket. – Még nem értük el az üzemi hőfokot, „de már érezzük a meleget”. Folyamatosan tárgyalunk a Maccabi világszervezet vezetőivel, az európai tisztségviselőkkel, különböző hazai és külföldi partnereinkkel. Azt kell mondanom, hogy kiváló a csapat, mindenki magáénak érzi a nagy rendezvényt, és ennek megfelelően teszi oda magát az ügy sikeréért.

– Akkor most térjünk át konkrétan a magyar csapatra.

– Megkezdődtek a szakmai felkészülések. Van egy kötelességünk: itthon a legjobban szerepelni! Mintegy 150 sportolóval kívánunk részt venni a küzdelmekben. Sikereinket jól megalapozhatják azok az eredmények, amelyeket az elmúlt Maccabi európai és világversenyeken elértünk. Például legutóbb 2017-ben Izraelben, a jubileumi, 20. Maccabiádán szerzett három aranyérmünk. (Csak zárójelben jegyzem meg, hogy sikeres sportágaink közül sem a karate, sem a taekwondo nem szerepel a budapesti versenyek műsorán.)

– Ezek nélkül milyen számokban számítanak sikerre?

– Vívásban, vízilabdában, kosárlabdában, egyéni sportágakban, teniszben, squashban, úszásban, golfban. Én 10 aranyéremre és ezzel együtt 30 éremre (arany, ezüst, bronz) számítok.

– A Maccabi Európa Játékok nemcsak sportrendezvény, hanem kulturális, oktatási és vallási esemény is.

– Való igaz. Megpróbálunk színes programokat összeállítani vendégeinknek. Készülünk kiadványokkal a Maccabi VAC gazdag történeteiből egykori sikeres zsidó sportolókról. Megjegyzem, nem sok ország van a világon, amelynek versenyzői olimpiákon, világversenyeken több sikert értek el, mint a magyar zsidó sportolók. Aranyérmeink száma az első athéni olimpiától napjainkig kimagasló. Ennek a dicső útnak egy reprezentatív szeletét mutatjuk be az egykori zsidó gimnáziumban (ma Radnóti-gimnázium) Szász György kurátor munkájának köszönhetően.

– Vallási téren mi várható?

– A verseny 10 napja alatt hagyományosan szombatfogadás lesz. A péntek esti istentiszteletet valamennyi résztvevőnek a világ második legnagyobb zsinagógájában, a Dohány-templomban tartjuk. Ezután a versenyzők a szálláshelyükön a Mazsihisz rabbijainak segítségével ünnepelnek. Nagy feladat még a kóser étkezés biztosítása is.

Munkánkban együttműködünk a zsidó szervezetekkel és a cionista szövetséggel (nem szabad elfelejteni, hogy a Maccabi egyesületek itthon és a világban mindenütt a cionista szövetséghez tartoztak).

Mindezek megvalósításában sok önkéntes munkájára kívánunk támaszkodni. Úgy, ahogyan ez a világban minden ilyen volumenű sportesemény idején megszokott. Azt gondolom, hogy a felkészülés, a toborzás szeptembertől erősödik. A versenyek 2019. július 29-től augusztus 7-ig tartanak. A főhadiszállás az MTK-pályán, a Hidegkuti Nándor Stadionban lesz, összhangban azzal, hogy az MTK biztosítja a Maccabi Európa Játékok szervezeti és intézményi hátterét az EMG 2019 projektcég keretein belül.

Molát Ferenc

Közgyűlések

ÖNINTERJÚ

– Mit szól rabbi úr a közgyűlésekhez?

– Az imák tetszettek! Ami a kettő között volt, azt hagyjuk!

– Akkor ezért nem számolt be róluk a hitközségi média?

– Alighanem!

– Merthogy a honlapok, az Új Élet eddig beszámoltak!

– Hááát… A nyitó- és a záróimán kívül nem minden volt publikus.

– Megoldás?

– Mindennek a jó oldalát kell nézni!

– Éspedig?

– Mint tudja, a zsidó vallás nemhogy térítő lenne, de egyenesen lebeszélő. A jelentkezőnek el kell mondani a hátrányait, el kell őt többször küldeni, hogy jól átgondolja, mire tér be!

– És?

– Van néhány kollégám, akik csoportos betérőtanfolyamot tartanak. Helyükben a kezdő csoportokat beültetném egy közgyűlésre!

– És?

– Megspórolnának egy lebeszélést!

Kardos Péter

SPÁNN GÁBOR

Zsidó

Eufemisztikusan fogalmazva, „elgondolkodtató” élményben volt részem nemrégiben. Az egyik szombat reggelen a Dohány-zsinagógából istentisztelet után kijövet, sétáltam egyet a Wesselényi utcában. Úgy a Rumbach Sebestyén utca sarka táján egyszer csak egy sikító női hang elkiáltotta magát: Zsidó!

Olvasóinknak nem kell magyarázzam, hogy ez a szó utcán kiabálva milyen hatással van egy valóban zsidó emberre… Hisz tudjuk, hogy gazdag nyelvünknek ez a szava évtizedeken keresztül tabu volt írva és kimondva egyaránt.

Izraelitától a szombathívőig sok mindent használtak helyette, és ennek történelmi és néplélektani okai vannak. A felszabadulás után a zsidó szót a lakosság egy része azért nem használta, mert még friss volt az emlék, hogy miként jártak azok, akikre ezt jelzőként használták. A nem zsidók egy részét furdalta a lelkiismeret, másik része félt a megszégyenüléstől, de szinte mindenki tudta, hogy ez nem egy epitheton ornans, egy díszítő jelző, és pejoratív értelmét az akkor még komolyan vett törvény tiltotta. Mivel a nem zsidó magyar lakosság holokauszt alatt élt része – velünk együtt számban megfogyatkozva – máig nem nézett szembe azzal a bűnös, de minimum közömbös magatartással, amivel szomszédait, barátait hagyta vágóhídra küldeni, és nem egyszer segítségével ehhez hozzá is járult, hát nem zsidóztak.

A Rákosi-féle vezetésről tudott volt, hogy sokuk zsidó származású. A csendes, hamu alatti gyűlölet permanensen izzott, de hangosan senki nem zsidózott. Kádár kijelentette, hogy ameddig ő az MSZMP első titkára, Magyarországon antiszemitizmus nem lesz. Közben zárt körben ő is Schwarznak becézte kedvenc bankszakértőjét. A rendszerváltást követően a zsidó szó metamorfózison ment át, és besorolódott a szidalomszavak nem kis tárházába.

Játszótéren a gyerekek egy labdán összeveszve zsidóznak, bezárólag csúcsnézettségű műsorokig, és ha véletlenül valamelyik ügy perré fajul, ott van a konyhakész verdikt: ez nem más, mint szabad véleménynyilvánítás.

A gyűlöletbeszéd törvénye mint olyan, együtt alussza örök álmát pl. az isztambuli egyezménnyel. Mindez átfutott rajtam, amikor a zsidó negyed szívében turisták és népes magyar sétálók körében a hölgy „Zsidó!” felkiáltással szólított meg valakit. Akaratlanul megfordultam, hátha hozzám szól ezen a nem tánc- és illemtanórán megjegyzett módon. És döbbenetem ekkor megnőtt. Azonnal világossá vált, hogy a mögötte kb. 3 méterre a járdáról lelépni készülő apró keverék kutyájára szólt rá. A szemmel láthatóan egy foxi és egy labrador egyéjszakás kalandjának aranyos kis gyümölcse engedelmesen gazdájára nézett, és lábához somfordált. Én pedig elgondolkodtam…

Miféle zsigeri gyűlölet kell ahhoz, hogy valaki a kutyáját Zsidónak nevezze el, hisz köztudott, hogy a kutyák vezényszavakra reagálnak, így azt ő nyilvánosan és sokszor kell hogy használja. Fel sem merült benne – vagy ha igen, akkor annál rosszabb –, hogy környezetében ki mindenkinek kerül masni a szívére, ha a vezényszót meghallja.

A kutyán egyébként semmi jel nem volt, ami zsidóságra utalt volna. Rutinból még alá is néztem, de kiderült, hogy szuka.

Első indulatomban meg akartam kérdezni, hogy miként esne neki, ha a bejárónője vagy barátnője odaszólna időnként: Siksze, figyelj rám!

Aztán letettem erről is, mert több dolog jutott eszembe. Az egyik, hogy az én sértésemhez kéziszótárra lenne szüksége, rendreutasításommal egy nyílt utcai veszekedést indukálnék, amiből tekintet nélkül a topográfiára, csak én kerülhetnék ki vesztesen. Végül az is visszatartott, hogy mit csinálok akkor, ha vita helyett a kedves magyar asszony csupán elővesz egy második pórázt…

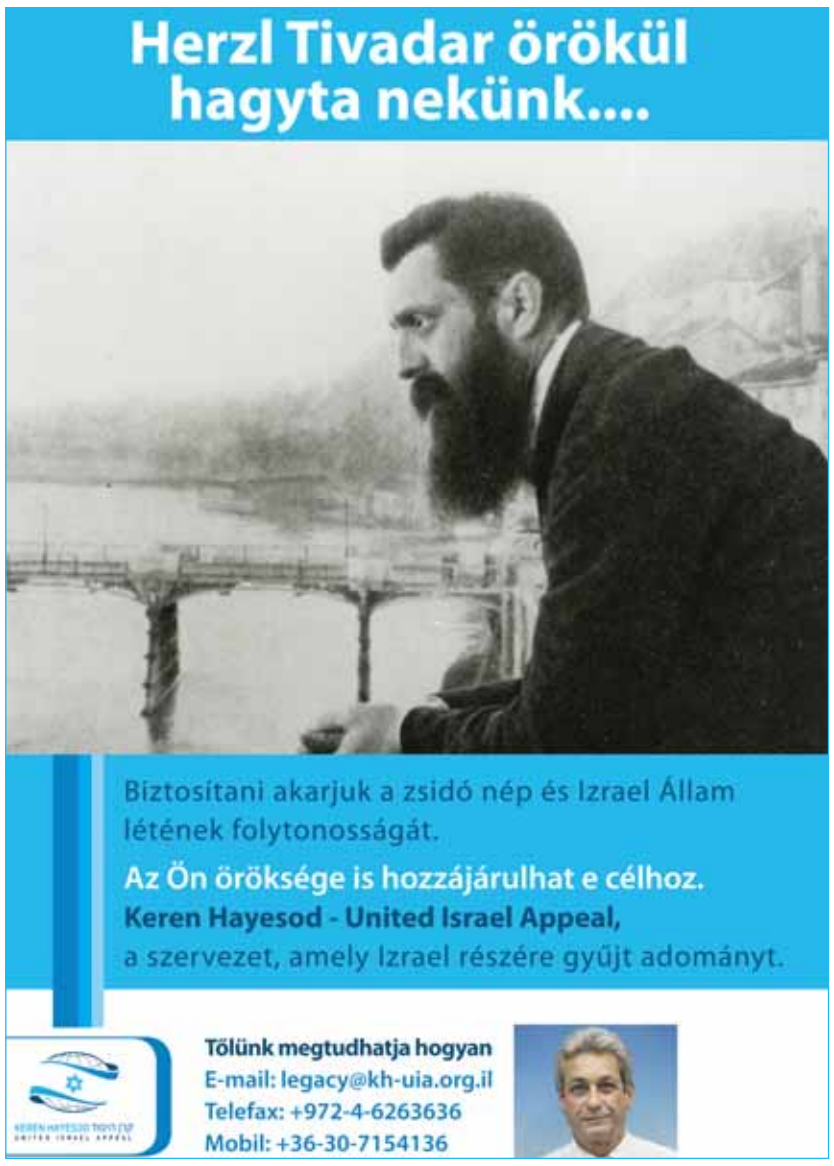

...és ideje van a nevetésnek

– Te miért nem nősülsz meg?

– Ugyan minek? Két testvér is ellát, és szüntelenül kényeztetnek.

– A testvérek azért nem pótolhatják a feleséget.

– Ugyan miért nem? Nem az én testvéreim!

* * *

Beálltam egy zsúfolt parkolóba, és leengedtem az ablakot, hogy a hátsó ülésen nyújtózkodó kutyusom kapjon elég levegőt. Nem akartam, hogy utánam induljon, megálltam hát a járdán, és visszamutatva rá, határozottan azt mondtam:

– Ott maradsz! Érted? Maradsz! Ma-radsz!

Egy közeli autó vezetője csodálkozva végigmért, majd megszólalt:

– Csak be kell húznia a kéziféket!

* * *

– Doktor úr, segítsen rajtam. Egész nap kék pácsavatokat látok.

– Mik azok a pácsavatok?

– Fogalmam sincs. Ezért jöttem ide!